

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS KATEDRA

VYTAUTAS VAINYS

Baudžiamosios teisės ir kriminologijos studijų programa

**NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ REALIOS IR IDEALIOS SUTAPTIES ATRIBOJIMO
PROBLEMOS TEORIJOJE IR TEISMŲ PRAKTIKOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Laurynas Pakštaitis

Vilnius, 2011

TURINYS

IVADAS.....	3
I. REALI IR IDEALI NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPTYS KAIP NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ DAUGETO FORMOS.....	5
1. Nusikalstamų veikų daugeto samprata.....	5
1.1. Šiuolaikinės nusikalstamų veikų daugeto sampratos.....	5
1.2. Nusikalstamų veikų daugeto instituto praktinė reikšmė.....	8
2. Nusikalstamų veikų daugeto formos.....	13
2.1. Realios nusikalstamų veikų sutapties samprata doktrinoje ir teismų praktikoje.....	15
2.2. Idealios nusikalstamų veikų sutapties samprata doktrinoje ir teismų praktikoje.....	17
II. REALIOS IR IDEALIOS NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPČIŲ POŽYMAI.....	20
1. Realios nusikalstamų veikų sutapties požymiai.....	20
2. Idealios nusikalstamų veikų sutapties požymiai.....	24
3. Nauja nusikalstamų veikų daugeto, realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių terminija.....	35
III. REALIOS IR IDEALIOS NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPČIŲ ATRIBOJIMO PROBLEMAS.....	39
1. Kai kurie realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atribojimo aspektai Lietuvos teismų praktikoje.....	39
2. Realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atribojimo problemos ištakos ir galimi jos sprendimo būdai.....	51
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	55
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	57
ANOTACIJA.....	63
ANNOTATION.....	64
SANTRAUKA.....	65
SUMMARY.....	66

IVADAS

Temos aktualumas ir tyrimo problema. Šiuolaikinė baudžiamosios teisės doktrina ir teismai nusikalstamų veikų daugeto instituto ir jo formų – realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių nagrinėjimui skiria daug dėmesio. Ir visiškai neatsitiktinai. Tokią būtinybę padiktavo įstatymų leidėjas, nei anksčiau galiojusiam¹, nei naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodekse² (toliau – BK) tiesiogiai neįtvirtinęs nusikalstamų veikų daugeto sampratos, jo formų ir turinio elementų. Maža to, pastarąjį dešimtmetį ženkliai pasikeitė ir daugeto instituto turinys, todėl Lietuvos baudžiamosios teisės mokslininkams ir teismams buvo netiesiogiai pavesta formuoti naują šio instituto aiškinimą. Kaip ir reikėjo tikėtis tokiu atveju, įstatymų leidėjo įtvirtinta nusikalstamų veikų daugeto instituto aiškinimo interpretacijos laisvė įnešė daugiau sumaišties, negu aiškumo, kadangi baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje mokslininkai ir teismai šį institutą ėmėsi aiškinti taip, kaip kiekvienas jį supranta. O tai, atsižvelgiant į realios ir idealios nusikalstamų veikų reikšmę baudžiamosios atsakomybės taikymui, vertintina kaip tikimybė, kad Lietuvos valstybė nesugeba užtikrinti konstitucinių nuostatų dėl visų asmenų lygybės prieš įstatymą ir teismą³ veikimo. Siekiant nustatyti, kiek ši tikimybė pagrįsta, autoriaus nuomone, yra būtina išanalizuoti, įvertinti ir palyginti Lietuvos baudžiamosios teisės mokslininkų⁴ ir Lietuvos teismų pateiktų nusikalstamų veikų daugeto ir jo formų – realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių sampratas, išskiriamus požymius, ir patikrinti jų praktinio taikymo (atribojimo) nuoseklumą.

Tyrimo objektas. Nusikalstamų veikų daugeto formos – reali ir ideali nusikalstamų veikų sutaptys.

Tyrimo dalykas. Darbe tiriama nusikalstamų veikų daugeto ir jo formų – realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių samprata, požymiai, nauja terminija ir atribojimo problemos Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje, galiojančio BK atžvilgiu.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Pagrindinis šio darbo tikslas – išanalizuoti, įvertinti, palyginti ir apibendrinti Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje vyraujančias

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios, 1961, Nr. 18-147.

² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnis // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

⁴ Kaip pagrindinius Lietuvos mokslininkus, nagrinėjusius nusikalstamų veikų daugeto institutą ir jo problemas 2000 metų Baudžiamojo kodekso atžvilgiu, reikėtų išskirti prof. habil. dr. Vytautą Piesliaką, prof. dr. Andrių Neverą, dr. Tomą Girdenį.

nusikalstamų veikų daugeto ir jo formų – realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių – sampratas, požymius, sutapčių tarpusavio atribojimo kriterijus bei jų praktinį taikymą.

Tikslui įgyvendinti keliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti, įvertinti ir palyginti Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje sutinkamas nusikalstamų veikų daugeto ir jo formų sampratas.

2. Nustatyti Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje išskiriamus realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių požymius.

3. Išanalizuoti Lietuvos teismų praktiką ir nustatyti, ar konstatuodami esant vieną ar kitą sutaptį teismai iš esmės analogiškas teises situacijas vertina vienodai.

Hipotezės: Realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atribojimo problemos priežastis yra formali – vieningų realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių sampratų ir požymių nebuvimas Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje. Teismai, argumentuodami vienos ar kitos sutapties buvimą, laisvai laviruoja pasirinkdami argumentacijai patogius, baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje aptinkamus įvairius skirtingus atitinkamos nusikalstamų veikų sutapties požymius, todėl egzistuoja tikimybė, kad iš esmės panašias nusikalstamas teises situacijas vertina skirtingai.

Taikyti tyrimo metodai. Iškeltiems magistro baigiamojo darbo uždaviniams įgyvendinti naudoti sisteminės analizės, lyginamasis – teisinis, dokumentų analizės, loginis – analitinis, kritikos ir lingvistinis metodai.

Sisteminės analizės metodas pasitelktas siekiant tinkamai suvokti tyrimo objekto ir dalyko vietą ir reikšmę baudžiamosios teisės sistemoje.

Lyginamasis – teisinis bei dokumentų analizės metodai naudoti lyginant ir vertinant įvairių mokslininkų nuomones bei teismų baudžiamosiose bylose priimtus sprendimus.

Loginio, kritikos ir lingvistinio metodų pagalba darbe daromi apibendrinimai, išvados ir formuluojami pasiūlymai.

Struktūra ir apimtis. Darbą sudaro įvadas, dėstomoji dalis (trys dalys, kurios skirstomos į skyrius), išvados, literatūros sąrašas, anotacija bei santrauka lietuvių ir anglų kalbomis. Darbo apimtis – 66 lapai.

I. REALI IR IDEALI NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPTYS KAIP NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ DAUGETO FORMOS

1. Nusikalstamų veikų daugeto samprata

1.1. Šiuolaikinės nusikalstamų veikų daugeto sampratos

Nagrinėjant nusikalstamų veikų daugeto institutą pažymėtina, kad baudžiamosios teisės doktrinoje vieningos ir visuotinai aiškios nusikalstamų veikų daugeto sampratos nebuvo galiojant 1961 metų BK ir nėra dabar, galiojant 2000 metų BK. Tačiau privalu pastebėti, kad pastarąjį dešimtmetį mokslininkų pateikiamos nusikalstamų veikų daugeto sampratos, autoriaus nuomone, yra daugiau patikslinančios viena kitą, nei iš esmės skirtingos viena kitai, kaip pasitaikydavo aiškinant nusikalstamų veikų daugeto institutą 1961 metų BK atžvilgiu⁵. Taip pat nemažiau svarbu ir tai, kad pasikeitė daugeto instituto sampratos apibrėžimas, daugeto instituto sampratą apibrėžiant per sutapties sampratą ir požymius⁶. Galima sutikti, kad toks prilyginimas yra pagrįstas ir padiktuotas pasikeitusio daugeto instituto turinio, kadangi įsigaliojus 2000 metų BK ženkliai sumažėjo ir daugeto formų įvairovė. Todėl siekiant nuosekliai ir išsamiai atskleisti šiai dienai aktualią daugeto sampratą, reikia palyginti šiuo metu galiojančio ir iki 2003 metų galiojusio BK atžvilgiu autorių pateikiamas nusikalstamų veikų daugeto sampratas, iš esmės padiktuotas skirtingo mokslininkų požiūrio į nusikalstamų veikų daugeto formas.

Galiojant 1961 metų BK, Lietuvoje vyraujanti nusikalstamų veikų daugeto samprata buvo siejama su dviejų ar daugiau nusikalstamų veikų padarymu, nepriklausomai nuo to, ar asmuo buvo teistas už ankstesnes nusikalstamas veikas ar ne. Šios pozicijos šalininkai daugėtą apibūdindavo kaip vieno asmens dviejų ar daugiau visuomenei pavojingų veikų, kurios atitinka dviejų ar daugiau savarankiškų nusikaltimų požymius, padarymą⁷, siedavo su situacija, „kai

⁵ Piesliakas V. Baudžiamųjų įstatymų principinės nuostatos ir jų įgyvendinimas naujame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. Habilitacinis darbas: socialiniai mokslai, teisė (6F). Vilnius 1995, P. 99; Piesliakas, V. Nusikaltimų daugetas ir jo baudžiamojo teisinio vertinimo probleminiai klausimai. Kriminalinė justicija. Lietuvos policijos akademijos mokslo darbai. 1996, 5, P. 132-133.

⁶ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 125; Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamajoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 17.

⁷ Pavilonis V.; Bieliūnas E. Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugėtui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai. Vilnius, 1984, P. 37.

vienas asmuo padaro dvi ar daugiau pavojingas visuomenei veikas, kurios atitinka dviejų ar daugiau savarankiškų nusikaltimo sudėčių požymius ir dėl jų nėra išnykusios juridinės pasekmės bei nėra procesinių kliūčių baudžiamajam persekiojimui⁸ arba situacija, „kai padaryta viena ar kelios pavojingos veikos, kurios turi baudžiamųjų įstatymų numatytus: 1) ne mažiau kaip dviejų nusikaltimų požymius; 2) dėl jų nėra išnykusios juridinės pasekmės; 3) nėra baudžiamųjų procesinių kliūčių baudžiamajam persekiojimui“⁹ ir kt. Tačiau šalia šių sampratų pasitaikydavo nuomonių, kad nusikalstamų veikų daugetas turi būti siejamas su kelių nusikalstamų veikų padarymu iki apkaltinamojo nuosprendžio už jas priėmimo, daugetą suprantant kaip teisinę situaciją, kai asmuo padaro kelias nusikalstamas veikas, kurias reikia teisiškai įvertinti¹⁰.

Ir nors 1961 metų BK galiojimo laikotarpiu dominavo pirmoji samprata, antroji yra kur kas artimesnė dabartinei nusikalstamų veikų daugeto sampratai, nes šių dienų Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje vieningai sutariama, kad nusikalstamų veikų daugetu laikomi tik tie atvejai, kai nusikalstamos veikos padarytos iki apkaltinamojo nuosprendžio už jas priėmimo. Įvertinus tai, kad pirmos grupės autorių pateikiama daugeto samprata (ir tuo pačiu turinys) neatspindi daugeto sampratos galiojančio BK atžvilgiu, – ji šiame darbe nagrinėjama tiek, kiek, autoriaus manymu, tai reikalinga siekiant išsamiau atskleisti ir įvertinti šio laikotarpio baudžiamajai teisinei sistemai aktualias Lietuvos mokslininkų ir Lietuvos teismų praktikoje pateiktas nusikalstamų veikų daugeto ir jo formų sampratas, bei jų turinį.

Kaip jau minėta, galiojančio BK atžvilgiu daugeto institutą nuodugniai analizavo ir aprašė V. Piesliakas¹¹, A. Nevera¹² ir T. Girdenis¹³. Ir nors pastarojo daktaro disertacija – neabejotinai vienas reikšmingiausių ir išsamiausių baudžiamosios teisės mokslo darbų, padedančių išsamiai atskleisti nusikalstamų veikų daugeto institutą šiuolaikinėje Lietuvos baudžiamojoje teisėje, šiuolaikinės daugeto sampratos pradininku laikytinas V. Piesliakas, pasak

⁸ Pavilonis V.; Bieliūnas E. Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugtui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai. Vilnius, 1984, P. 37.

⁹ Abramavičius A., et. al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 3-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003, P. 313.

¹⁰ Piesliakas V. Nusikaltimų daugetas ir jo baudžiamojo teisinio vertinimo probleminiai klausimai. Kriminalinė justicija. Lietuvos policijos akademijos mokslo darbai. 1996, T5: P. 132-143.

¹¹ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008.

¹² Nevera A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei // Jurisprudencija. LTU mokslo darbai. 2003, 45(37); Nevera A. Nusikalstamų veikų idealiosios bei realiosios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos // Jurisprudencija. Mykolo Romerio universitetas. Mokslo darbai. 2006, 7(85).

¹³ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugeto samprata: Teorinės ir praktinės problemos. Socialinių mokslų studijos. 2009, 4(4): 141–157; Girdenis, T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010.

kurio nusikalstamų veikų daugetas – tai „teisinė situacija, kai asmuo padaro kelias nusikalstamas veikas, dėl kurių sprendžiamas jo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn klausimas“¹⁴. Vertinant šią daugeto sampratą gali kilti neaiškumų, su kuriuo iš požymių, ar su faktu, kad vienas asmuo padarė kelias nusikalstamas veikas (kelių nusikalstamų veikų padarymo faktas), ar su kelias nusikalstamas veikas padariusio asmens patraukimu baudžiamojon atsakomybėn (kelių nusikalstamų veikų vertinimo faktas) sampratos autorius sieja nusikalstamų veikų daugeto teisinę situaciją, tačiau sisteminis ir loginis šios sampratos aiškinimas, autoriaus nuomone, leidžia daryti išvadą, kad ši samprata privalo būti suprantama vientisai, nusikalstamų veikų daugetą siejant su abiejų faktų egzistavimu.

Šiek tiek kitokios nuomonės apie daugeto instituto prigimtį yra A. Nevera ir T. Girdenis. Pasak A. Neveros, kuris nusikalstamų veikų daugetą sieja su kelių nusikalstamų veikų padarymo faktu, „nusikalstamų veikų daugetas yra tada, kai padaromos kelios nusikalstamos veikos ir nėra teisinių kliūčių kaltininką patraukti baudžiamojon atsakomybėn bent už dvi iš jų“¹⁵. Panašiai nusikalstamų veikų daugeto sampratą aiškina ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, teigdamas, kad „nusikalstamų veikų sutaptimi“¹⁶ yra laikomi atvejai, kai vienas asmuo padaro du ar daugiau nusikalstamų, kurie atitinka kelis baudžiamojo įstatymo straipsnius ir už juos asmuo nebuvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn“¹⁷. Tuo tarpu T. Girdenis nusikalstamų veikų daugetą sieja ne su kelių nusikalstamų veikų padarymo faktu, tačiau išimtinai su teisinio sprendimo priėmimu dėl jų vertinimo, ir daugeto sampratą formuluoja kaip „teisinę situaciją, kai asmuo yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kelias nusikalstamas veikas, padarytas iki apkaltinamojo nuosprendžio už bent vieną iš jų priėmimo“¹⁸. Autoriaus nuomone, būtent pastaroji daugeto samprata, daugetą siejant su teisinio sprendimo priėmimu dėl kelių nusikalstamų veikų vertinimo, tiksliausiai atspindi šiuolaikinę daugeto instituto paskirtį.

Pažymėtina, kad kiekvienas iš aukščiau paminėtų autorių detalizuoja savo pateiktą nusikalstamų veikų daugeto sampratą, nurodydamas, kokius atvejus apima jų apibrėžta teisinė

¹⁴ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 123.

¹⁵ Nevera A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei // Jurisprudencija. LTU mokslo darbai. 2003, 45 (37) P. 41.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 28 d. nutartyje, priimtoje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2006 vartojama sutapties samprata prilygintina daugeto sampratai.

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2006.

¹⁸ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 16-17.

situacija, ar papildydamas ją atitinkamais, patikslinančiais požymiais. Štai, T. Girdenis teigia, kad daugetą sudarys tik tos nusikalstamos veikos, kurios buvo padarytos iki *apkaltinamojo* nuosprendžio už bent vieną iš jų *priėmimo*¹⁹, o V. Piesliakas ir A. Nevera papildomai išskiria požymį, kad *neturi būti juridinių kliūčių traukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn bent už dvi iš padarytų nusikalstamų veiku*²⁰. Ir nors visi šie požymiai objektyviai egzistuoja esant nusikalstamų veiku daugeto teisinei situacijai, baudžiamosios teisės doktrinoje yra nuomonių, jog pastarasis požymis neatspindi šio reiškinių esmės, todėl nėra būtinas²¹. Autoriaus vertinimu, tokia pozicija yra pagrįsta, kadangi visų institutų ir reiškinių samprata turėtų kilti iš jų išskirtinės ir tiesioginės reikšmės ir neapimti tų požymių, kurie yra išimtinai kitų institutų sudedamoji dalis. Todėl, siekiant tinkamai suvokti nusikalstamų veiku daugetą kaip teisinę situaciją ir įvertinti mokslininkų pateiktą daugeto sampratų aktualumą, yra būtina tinkamai nustatyti išskirtinę ir tiesioginę daugeto instituto praktinę reikšmę.

1.2. Nusikalstamų veiku daugeto instituto praktinė reikšmė

Paviršutiniškai analizuojant BK galima susidaryti nuomonę, kad nusikalstamų veiku daugetas, kaip nusikalstamų veiku kvalifikavimo atžvilgiu jau įvertinta teisinė situacija, yra išskirtinai reikšmingas tik bausmės skyrimo institutui (asmeniui skiriant bausmę už kelias nusikalstamas veikas, padarytas iki apkaltinamojo nuosprendžio už bent vieną iš jų priėmimo). Tačiau, pasitelkus baudžiamosios teisės doktriną ir teismų praktiką, reikėtų išskirti platesnę šio instituto praktinę reikšmę.

Šalia bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas, nusikalstamų veiku daugeto institutas, autoriaus nuomone, išskirtinai reikšmingas sprendžiant kai kuriuos atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės klausimus. Baudžiamojo kodekso 39 straipsnio 1 punktas, 40 straipsnio 2 dalies 1 punktas ir 93 straipsnio 1 dalis nustato, kad asmuo, pirmą kartą padaręs atitinkamos rūšies ir (ar) kategorijos nusikalstamą veiką, gali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės. Tačiau koks asmuo yra laikomas pirmą kartą padariusiu

¹⁹ Girdenis T. Nusikalstamų veiku daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 17-25.

²⁰ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 125; Nevera A. Nusikalstamų veiku daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei // Jurisprudencija. LTU mokslo darbai. 2003, 45(37), P. 39.

²¹ Girdenis T. Nusikalstamų veiku daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 20.

nusikalstamą veiką nei vienas iš paminėtų straipsnių nedetalizuoja. Dėl šios priežasties gali kilti klausimas, ar kelias nusikalstamas veikas, sudarančias nusikalstamų veikų daugetą, padaręs asmuo gali būti laikomas pirmą kartą padariusiu nusikalstamą veiką. Atsakymas į šį klausimą vienareikšmiškas ir padiktuotas logikos bei įtvirtintas teismų praktikoje: nustačius, kad asmuo padarė dvi ar daugiau nusikalstamas veikas, sudarančias realią nusikalstamų veikų sutaptį, akivaizdu, kad šių normų taikymas negalimas, kadangi kiekviena iš nusikalstamų veikų, sudarančių realią nusikalstamų veikų sutaptį, yra savarankiška viena kitos atžvilgiu. Esant realiai nusikalstamų veikų sutapčiai, antrą ir visas sekančias nusikalstamas veikas asmuo atlieka pakartotinai pirmosios atžvilgiu, todėl jis negali būti laikomas nusikalstamą veiką padariusiu pirmą kartą.

Tačiau šis klausimas kitaip sprendžiamas neteisto asmens, pirmą kartą padariusio dvi ar daugiau nusikalstamas veikas, kurios visos tarpusavyje sudaro idealią nusikalstamų veikų sutaptį, atžvilgiu. Ideali nusikalstamų veikų sudėtis šiuo atveju yra speciali tuo, kad neatsižvelgiant į tai, jog buvo padarytos dvi ar daugiau nusikalstamos veikos, visas jas asmuo padaro pirmą kartą. Tokį aiškinimą patvirtina ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nutartyse pažymėjęs, kad: *[...] asmuo laikomas pirmą kartą padariusiu nusikalstamą veiką, jeigu pripažįstama, kad jis, nebūdamas anksčiau nusikaltęs, yra padaręs tik vieną nusikalstamą veiką arba kelias nusikalstamas veikas, kurios viena kitos atžvilgiu nėra pakartotinės ir sudaro idealią sutaptį [...]*²²; *[...] formuluotės „pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką“ gramatinis ir sisteminis baudžiamojo įstatymo aiškinimas leidžia daryti išvadą, kad BK 40 straipsnio nuostatos gali būti taikomos tik nustačius, kad kaltininkas anksčiau yra neteistas ir padarė vieną nusikalstamą veiką, išskyrus tuos atvejus, kai kaltininkas padaro idealią sutaptį sudarančias kelias nusikalstamas veikas [...]*²³.

Taigi, daugeto sampratą siejant ne su kelių nusikalstamų veikų padarymu, o su teisinio sprendimo priėmimu dėl jų vertinimo ir ją kildinant ne tik iš išskirtinės reikšmės skiriant bausmę (traukiant baudžiamojon atsakomybėn), tačiau ir sprendžiant atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės klausimus, *formuluojant daugeto sampratą, autoriaus nuomone, yra būtina atsižvelgti į tai, kad daugeto teisinė situacija apima ir tuos atvejus, kuomet yra sprendžiamas*

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2008 m. gegužės 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-85/2008.

²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.

klausimas dėl asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, kai asmuo padaro kelias nusikalstamas veikas, sudarančias idealią nusikalstamų veikų sutaptį, ir yra laikomas pirmą kartą padariusiu nusikalstamą veiką.

Nusikalstamų veikų daugeto svarbą galima pažymėti ir apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties atžvilgiu. Ypatingai – sprendžiant BK 95 straipsnio 7 dalies taikymo klausimus. Vadovaujantis šia teisės norma, jeigu asmuo iki BK 95 straipsnyje nurodytų terminų pabaigos padaro naują tyčinę nusikalstamą veiką, apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties eiga nutrūksta. Šiuo atveju senaties eiga už pirmą nusikalstamą veiką pradedama skaičiuoti nuo tos dienos, kurią buvo padarytas naujas tyčinis nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas. Skaitant tokią formuluotę, gali kilti klausimas, ar idealios nusikalstamų veikų sutapties atveju antra ir paskesnės idealią sutaptį sudarančių tyčinių nusikalstamų veikų gali būti vertinamos, kaip naujos viena kitos atžvilgiu. Neaiškumo šiuo klausimu įneša ir baudžiamosios teisės doktrina, kurioje teigiama, kad „esant nusikalstamų veikų idealiajai sutapčiai senaties eiga (atsižvelgiant į pavojingumą) skaičiuojama kiekvienai nusikalstamai veikai atskirai *nuo veikos padarymo momento*“²⁴. Autoriaus nuomone, toks aiškinimas vertintinas kritiškai, kadangi gali būti suprastas klaidingai. Vadovaujantis tokiu aiškinimu ir atsižvelgiant į tai, kad apkaltinamojo nuosprendžio senaties eigos pradžia laikoma diena, kurią buvo padaryta nusikalstama veika (nuo nusikalstamos veikos baigtumo momento), o dalis nusikalstamų veikų, sudarančių idealią sutaptį gali nesutapti laike – būti padarytos keliomis veikomis ir ne tą pačią kalendorinę dieną (pvz. pradedant nusikalstamus veiksmus prieš pat vidurnaktį, ir užbaigiant po, t.y. sekančią kalendorinę dieną, arba suklastojus dokumentą turint tikslą jį panaudoti darant kontrabandą ir praėjus kelioms dienoms nuo dokumento suklastojimo jį panaudojus darant kontrabandą²⁵), atskirų idealią nusikalstamų veikų sutaptį sudarančių nusikalstamų veikų apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties termino atskaitos diena nesutaps. Dėl šios priežasties, natūralu, nesutaps net ir tos pačios kategorijos nusikalstamų veikų apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties termino pabaiga, nes dėl vienos nusikalstamos veikos ji pasibaigs anksčiau. Toks aiškinimas vertintinas kaip nepagrįstas ir neatitinkantis galiojančio BK nuostatų, kadangi nėra aišku, kokiais argumentais vadovaujantis apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties

²⁴ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 149.

²⁵ P vz. Klaipėdos apygardos teismo 2007 m. gruodžio 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-50-113/2007; Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-144/2008.

terminai realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atvejais turėtų būti skaičiuojami skirtingai, t.y. kodėl idealios nusikalstamų veikų sutapties atveju neturėtų būti taikoma BK 95 straipsnio 7 dalis, nutraukianti senaties eigą už pirmą nusikalstamą veiką, kai padaroma paskesnė tyčinė nusikalstama veika. Taigi, neesant tvirtų argumentų, kodėl turėtų būti priešingai, *siūlytina apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties taisyklės idealios ir realios nusikalstamų veikų sutapčių atžvilgiu aiškinti ir taikyti vienodai.*

Doktrinoje²⁶ taip pat išskiriama nusikalstamų veikų daugeto praktinė reikšmė taikant lygtinio atleidimo nuo laisvės atėmimo bausmės prieš terminą ir neatliktos laisvės atėmimo bausmės dalies pakeitimo švelnesne bausme (BK 77 ir 94 straipsniai) nuostatas. Problema čia kyla dėl to, kad BK 77 ir 94 straipsniai įstatymo leidėjo sukonstruoti taip, lyg šiuose straipsniuose išdėstytos sąlygos galėtų būti taikomos tik vieną nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui ir nebūtų taikomos asmenims, padariusiems kelias nusikalstamas veikas. Kad tokia ir yra tikroji įstatymų leidėjo valia – abejotina, nes tokiu atveju įstatymų leidėjas tiesiog būtų įtvirtinęs, jog lygtinis atleidimas nuo bausmės prieš terminą ar neatliktos laisvės atėmimo bausmės dalies pakeitimas švelnesne bausme netaikomas tais atvejais, kai asmuo padarė kelias nusikalstamas veikas, ar kai neatlikęs bausmės padarė naują nusikalstamą veiką, ir taip formaliai užbėgęs šiai problemai už akių. Be to, baudžiamosios teisės doktrinoje galime rasti praktinių tokios situacijos sprendimų būdų. Antai, V. Piesliakas teigia, kad „jei asmuo bausmę atlieka už skirtingų kategorijų nusikaltimus, lygtinio atleidimo nuo bausmės pagal BK 77 ir 94 straipsnius galimybė skaičiuojama ne nuo galutinės subendrintos bausmės laiko, o nuo lygtinio atleidimo už sunkiausią nusikaltimą teisės įgijimo laiko“²⁷. Panašiai nusikalstamų veikų daugeto atveju šį klausimą spręsti siūlo ir kiti autoriai, teigdami, kad „tuo atveju, kai asmuo nuteisiamas pagal nusikaltimų sutaptį, lygtinis atleidimas nuo bausmės prieš terminą ar bausmės pakeitimas švelnesne bausme gali būti taikomas atlikus būtiną bausmės dalį, įstatymo nustatytą už sunkesnę nusikaltimą“²⁸ ir „tuo atveju, kai asmuo yra nuteistas už kelias nusikalstamas veikas (BK 63 straipsnis), lygtinis atleidimas nuo laisvės atėmimo bausmės prieš terminą ar laisvės atėmimo bausmės pakeitimas švelnesne bausme gali būti taikomas atlikus būtiną bausmės dalį, įstatymo

²⁶ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 147.

²⁷ Piesliakas, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 401.

²⁸ Čepas, A., et. al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 3-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003, P. 454.

nustatytą už sunkiausią nusikaltimą²⁹. Nors tokie aukščiau paminėtų situacijų sprendimo būdai formaliai ir atitinka įstatymo reikalavimus, tačiau visais šiais atvejais atsižvelgiama tik į sunkiausią nusikaltimą, bet neatsižvelgiama į visas tokio asmens padarytas veikas. Todėl reikėtų sutikti su T. Girdenio siūlymu tobulinti BK 77 ir 94 straipsnių nuostatas, nustatant tokį teisinį reguliavimą, kad sprendžiant lygtinio atleidimo nuo laisvės atėmimo bausmės prieš terminą ir neatliktos laisvės bausmės dalies pakeitimo švelnesne bausme klausimus būtų atsižvelgiama ne tik į vieną nusikaltimą, tačiau į visas to asmens padarytas nusikalstamas veikas³⁰. Toks teisinis reguliavimas turėtų paliesti ir nusikalstamų veikų daugetą, ir tuos atvejus, kai neatlikus paskirtos bausmės padaroma nauja nusikalstama veika³¹, todėl šios problemos sprendimo būdai, autoriaus nuomone, priskirtini ne nusikalstamų veikų daugeto, bet atleidimo nuo bausmės institutui.

Panaši situacija ir su klausimų dėl bausmės vykdymo atidėjimo sprendimu per daugeto institutą. T. Girdenis išskiria nusikalstamų veikų daugeto reikšmę, sprendžiant klausimą dėl bausmės vykdymo atidėjimo taikymo, kai bent vienas iš nusikaltimų, sudarančių daugetą, yra sunkus ar labai sunkus ir teigia, kad tokiu atveju bausmės vykdymo atidėjimo taikymas yra negalimas³². Žinoma, atsižvelgiant į teismų praktiką³³, toks teiginys yra visiškai pagrįstas, tačiau, autoriaus nuomone, čia daugeto institutas taip pat nėra išskirtinis lyginant su situacija, kai neatlikęs bausmės asmuo padaro naują nusikalstamą veiką, kadangi ir vienu ir kitu atveju šis klausimas sprendžiamas lygiai taip pat. Detalesnį normų, reglamentuojančių bausmės vykdymo atidėjimą, praktinį taikymą, tame tarpe ir esant nusikalstamų veikų daugetui, yra išaiškinęs Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius, 2008 m. vasario 15 d. Teismų praktikos taikant bausmių vykdymo atidėjimą apžvalgoje (Baudžiamojo kodekso 75 ir 92

²⁹ Drakšienė, A.; Drakšas, R. Nepilnamečių baudžiamoji atsakomybė. Vadovėlis. Antroji pataisyta ir papildyta laida. Vilnius: Eugrimas, 2008, P. 374.

³⁰ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 147.

³¹ Drakšienė, A. ir Drakšas, R. tokiu atveju siūlo tokį sprendimo būdą: „Jeigu asmuo, kuriam nusikalstamos veikos padarymo metu nebuvo suėję 18 metų, buvo nuteistas pagal nuosprendžių sutaptį (BK 64 straipsnis), atliktos bausmės dalis turėtų būti apskaičiuojama atsižvelgiant į paskirtą galutinę bausmę (t.y. subendrinta bausmė, paskirta už naujai padarytą nusikaltimą, su ankstesnio nuosprendžio bausmėmis, jeigu jos iki naujo nuosprendžio priėmimo nebuvo įvykdytos)“. Drakšienė, A.; Drakšas, R. Nepilnamečių baudžiamoji atsakomybė. Vadovėlis. Antroji pataisyta ir papildyta laida. Vilnius: Eugrimas, 2008, P. 374.

³² Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 148.

³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-410/2006.

straipsniai)³⁴, tačiau ir šioje apžvalgoje išvelgti daugeto instituto išskirtinumą sprendžiant klausimą dėl bausmės vykdymo atidėjimo, autoriaus nuomone, nėra pagrindo.

Taigi, apibendrinant aukščiau išdėstytą ir nusikalstamų veikų daugeto situaciją siejant su teisinio sprendimo dėl šios situacijos vertinimo priėmimu (traukimu baudžiamojon atsakomybėn ir atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės), siūlytina tikslinti T. Girdenio pateiktą daugeto sampratą³⁵, ją apibrėžiant taip – *tai tokia teisinė situacija, kai yra sprendžiamas klausimas dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo asmeniui arba jo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, už kelias nusikalstamas veikas, kurias jis padarė iki apkaltinamojo nuosprendžio už bent vieną iš jų priėmimo.*

2. Nusikalstamų veikų daugeto formos

Lietuvos teismų praktikoje kasdien pasitaiko atveju, kai teismui reikia priimti sprendimą dėl galutinės subendrintos bausmės skyrimo asmeniui už jo padarytas kelias nusikalstamas veikas, sudarančias nusikalstamų veikų daugetą. Tokiu atveju teismas privalo vadovautis BK 63 straipsniu, kurio 1 dalis nustato, kad „jeigu padarytos kelios nusikalstamos veikos, teismas paskiria bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai, po to paskiria galutinę subendrintą bausmę. Skirdamas galutinę subendrintą bausmę, teismas gali bausmes apimti arba visiškai ar iš dalies jas sudėti“. Spręsdamas, kuri iš bausmės subendrinimo būdų pasirinkti, teismas yra susaistytas taisyklių, viena kurių nustato, kad bausmių apėmimą teismas taiko, kai yra ideali nusikalstamų veikų sutaptis. Tačiau kokiais požymiais remiantis atskirti ar padarytos nusikalstamos veikos laikytinos idealia nusikalstamų veikų sutaptimi, ar ne, bei kokios yra kitos nusikalstamų veikų daugeto formos, teismas įvertinti gali tik pasinaudojęs baudžiamosios teisės doktrina ir suformuota teismų praktika, kadangi baudžiamasis įstatymas to neatskleidžia.

Baudžiamosios teisės doktrinoje galima aptikti pastebėjimų, jog „visiems žinoma, kad kelios nusikalstamos veikos gali sudaryti idealią sutaptį arba realią sutaptį“³⁶. Toks teiginys, autoriaus nuomone, yra visiškai pagrįstas. Dar tarpukario laikotarpiu Lietuvos baudžiamojoje

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. vasario 15 d. „Teismų praktika taikant bausmių vykdymo atidėjimą apžvalga (BK 75 ir 92 straipsniai)“. Teismų praktika. 2008, Nr. 28.

³⁵ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 16-17.

³⁶ Nevera A. Nusikalstamų veikų idealiosios bei realiosios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos // Jurisprudencija. Mykolo Romerio universitetas. Mokslo darbai. 2006, 7(85), P. 25.

teisėje buvo galima sutikti šioms sąvokoms artimas sąvokas „idealinis nusikaltimų susidėjimas“ ir „realinis nusikaltimų susidėjimas“³⁷. Tiesa, tuometėje trinarėje nusikalstamų veikų daugeto sistemoje šalia šių daugeto formų buvo išskiriamas ir „recidivas arba nusikaltimo pakartojimas“³⁸, tačiau toks išskyrimas šių dienų Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinai reikšmingas daugiau istoriniu, nei praktiniu požiūriu, kadangi nusikalstamų veikų recidyvas šių dienų baudžiamojoje teisėje priskirtinas nusikaltimą padariusio asmens (kaltininko) asmenybės vertinimo institutui³⁹. Pažymėtina, kad nusikalstamų veikų recidyvas ir pakartotinumai 1961 m. BK buvo įtvirtinti kaip nusikalstamą veiką kvalifikuojantys požymiai, tačiau nuo 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojusiam BK šių požymių, kaip kvalifikuojančių, neliko. Taigi, galima daryti išvadą, kad galiojančio BK 63 straipsnio taikymo atžvilgiu yra reikšmingos dvi nusikalstamų veikų daugeto formos – reali ir ideali nusikalstamų veikų sutaptys. Tokią išvadą patvirtina ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2006 m. lapkričio 28 d. nutartyje Nr. 2K-582/2006 pasisakydamas, kad „sutaptis“⁴⁰ gali būti dviejų rūšių – reali ir ideali“⁴¹. Šios sampratos pradininku laikytinas V. Piesliakas, kuris dar 1995 m. siūlė išskirti dvi baudžiamuoju teisiniu atžvilgiu reikšmingas nusikaltimų daugeto formas: idealią sutaptį ir nusikaltimų pakartotinumą“⁴².

2.1. Realios nusikalstamų veikų sutapties samprata doktrinoje ir teismų praktikoje

Baudžiamosios teisės doktrinoje vienas pirmųjų Lietuvoje realią nusikalstamų veikų sutaptį apibūdino V. Stankevičius, pasak kuriuo „realinis susidėjimas yra vieno asmens keleto nusikaltimų padarymas. Priešingai idealiui susidėjimui, čia yra ne vienas nusikaltimas, gi

³⁷ Stankevičius V. Baudžiamoji teisė. Paskaitos. Kaunas, 1925, P. 79-82.

³⁸ Stankevičius V. Baudžiamoji teisė. Paskaitos. Kaunas, 1925, P. 82-83.

³⁹ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2006, P. 324-327; Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 273-274; Girdeis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P.16-17.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 28 d. nutartyje, priimtoje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2006 vartojama sutapties samprata prilygintina daugeto sampratai.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2006.

⁴² Čia pakartotinumai turėtų būti suprantamas kaip reali nusikalstamų veikų sutaptis, kadangi pasak V. Piesliako, „įsigaliojus 2000 metų BK, nusikalstamų veikų pakartotinumai ir realioji sutaptis tapo sinonimais. Tas pats reiškinys gali būti įvardintas bet kuriuo iš šių dviejų terminų ir tai nebus klaida“. Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 125.

keletas vienodų arba įvairių nusikaltimų. Priešingai recidivui, visi šitie nusikaltimai turi būti padaryti prieš atliekant bausmę nors už vieną jų⁴³. Ir nors šis realios nusikalstamų veikų sutapties apibūdinimas autoriaus pateiktas prieš daugiau nei 85 metus, jis ganėtinai tiksliai atspindi ir šių dienų realios nusikalstamų veikų sutapties doktrininę sampratą. Kiek vėliau, galiojant 1961 metų BK, realiaja nusikaltimų sutaptimi buvo įvardijama situacija, „kai asmuo keliais įvairiais veiksmais realizuoja dviejų ar daugiau įvairių nusikaltimų sudėtis“⁴⁴, arba situacija, „kai asmuo įvairiais savarankiškais veiksmais padaro du ar daugiau nusikaltimų, numatytų skirtingais Baudžiamojo kodekso Ypatingosios dalies straipsniais“⁴⁵. Tačiau atkreiptinas dėmesys į autoriaus jau paminėtą aplinkybę, kad šios sampratos vyravo tuo laikotarpiu, kai Lietuvoje buvo skiriamos trys nusikalstamų veikų daugeto formos: nusikaltimų sutaptis, nusikaltimų pakartotinumai ir nusikaltimų recidyvas.

Šiuo metu galiojančio baudžiamojo kodekso atžvilgiu realios nusikalstamų veikų sutapties situacija suvokiama kaip situacija, „kai asmuo kelis kartus padaro (kartoja) veiką, numatytą viename BK straipsnyje, ar per tam tikrą laiko tarpą (kelis kartus) padaro kelias veikas, numatytas skirtinguose BK straipsniuose“⁴⁶ arba kaip situacija, „kai asmuo keliomis veikomis padaro kelias nusikalstamas veikas“⁴⁷. Tiesa, kai kurie autoriai, vietoje termino „keliomis veikomis“ siūlo vartoti terminą „keliais poelgiais“ ir realios nusikalstamų veikų sutapties sampratą aiškinti kaip, „situacija, kada asmuo keliais savarankiškais poelgiais padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, numatytų skirtingose baudžiamojo kodekso normose“⁴⁸ arba kaip situaciją „kai asmuo keliais poelgiais padaro kelias nusikalstamas veikas“⁴⁹. Kadangi tokie siūlymai yra tiesiogiai susiję su realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių požymiais, jie plačiau bus aptariami sekančiame šio darbo skyriuje.

Lietuvos teismų praktikoje aptinkama keletas skirtingų realios nusikalstamų veikų sutapties sampratų. Antai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad „reali

⁴³ Stankevičius V. Baudžiamoji teisė. Paskaitos. Kaunas, 1925, P. 81.

⁴⁴ Klimka A. Nusikaltimų kvalifikavimas. Vilnius, 1970, P. 86.

⁴⁵ Pavilionis V.; Bieliūnas E. Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai. Vilnius, 1984, P. 50.

⁴⁶ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 129-130.

⁴⁷ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 108.

⁴⁸ Nevera A. Nusikalstamų veikų idealiosios bei realiosios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos // Jurisprudencija. Mykolo Romerio universitetas. Mokslo darbai. 2006, 7(85), P. 26.

⁴⁹ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 108.

nusikalstamų veikų sutaptis yra tada, kai kaltininkas keliomis savarankiškais veikomis padaro dvi ar daugiau savarankiškų nusikalstamų veikų⁵⁰. Kitose to paties teismo baudžiamosiose bylose priimtose nutartyse reali nusikalstamų veikų sutaptis apibūdinama kaip atvejis, „kai kaltininkas keliomis savarankiškais veikomis padaro dvi ar daugiau savarankiškų nusikalstamų veikų, numatytų tiek skirtinguose, tiek tuose pačiuose Baudžiamojo kodekso straipsniuose ar straipsnių dalyse“⁵¹ arba atvejis, kai „kaltininkas keliomis savarankiškais veikomis, *esant tarp jų laiko tarpui*, padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, numatytų tiek skirtinguose, tiek tuose pačiuose Baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsniuose ar straipsnių dalyse“⁵². Ir nors šios sampratos šiek tiek skiriasi, autoriaus nuomone, jos visos ganėtinai tiksliai nusako realios nusikalstamų veikų sutapties esmę ir atitinka baudžiamosios teisės doktriną. Priešinga situacija su Lietuvos Aukščiausiojo teismo išaiškinimu baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2006, kurioje teismas pažymėjo, kad nusikalstamų veikų „reali sutaptis yra tuomet, kai asmuo keliais savarankiškai veiksmais padaro du ar daugiau *nusikaltimų*, numatytų BK Specialiosios dalies straipsniuose, ir už juos traukiamas baudžiamojon atsakomybėn“⁵³. Kita sutapties rūšimi toje pačioje byloje teismas laiko atvejus, „kai kaltininkas viena veika tuo pačiu metu padaro kelias *nusikalstamas veikas*, numatytas skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose“. Taigi, skaitant šią teismo nutartį, galima pagrįstai manyti, kad teismas išskyrė, jog realią nusikalstamų veikų sutaptį gali sudaryti tik nusikaltimai. Tačiau, atsižvelgiant į nuoseklią teismų praktiką ir į kitose nutartyse suformuluotą realios sutapties sampratą, autoriaus vertinimu tenka konstatuoti, kad teikdamas tokią išvadą teismas suklydo, sampratos pagrindu imdamas nusikalstamų veikų sutapties sampratą, pateiktą baudžiamosios teisės doktrinoje 1961 metų BK atžvilgiu⁵⁴. Realios sutapties sampratos teisminio aiškinimo klaidą, autoriaus nuomone, tenka konstatuoti ir kitoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byloje, kurioje teismas pažymėjo, kad „pagal baudžiamojo įstatymo prasmę realios sutapties atveju keliais savarankiškais *veiksmais* padaromi du ar

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2005.

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2005.

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-437/2006.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2006.

⁵⁴ Pavilonis V., et. al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 3-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003, P. 325.

daugiau nusikaltimų, numatytų skirtinguose BK (specialiosios dalies) straipsniuose⁵⁵. Imant šią sampratą už pagrindą, galima susidaryti klaidingą nuomonę, kad reali sutaptis gali būti padaroma tik atliekant atitinkamus veiksmus ir negali būti padaroma neveikimu. Taip pat klaidingai pažymėta, kad realią nusikalstamų veikų sutaptį gali sudaryti tik *skirtinguose* BK (specialiosios dalies) straipsniuose numatytų, dviejų ar daugiau *nusikaltimų* padarymas.

Taigi, apibendrinus tai, kas išdėstyta, galime teigti, kad *didžiąja dalimi teisminis realios nusikalstamų veikų sutapties sampratos aiškinimas yra susijęs su galiojančių baudžiamųjų įstatymų nuostatomis ir doktrininio sampratos aiškinimu, tačiau vienos aiškios ir visuotinai vartojamos realios nusikalstamų veikų sutapties sampratos nėra nei doktrinoje, nei teismų praktikoje. Be to, teismų praktikoje pasitaiko ir klaidingų šios sampratos aiškinimo atvejų, kas laikytina ydinga teismų praktika ir nenuoseklumu.*

2.2. Idealios nusikalstamų veikų sutapties samprata doktrinoje ir teismų praktikoje

Socialinė realybė yra tokia, kad asmenys, atlikdami vieną nusikalstamo elgesio valinį aktą, dažnai padaro ne vieną, o keletą nusikalstamų veikų. Tokios situacijos Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje vertintinos kaip ideali nusikalstamų veikų sutaptis. Dar tarpukario Lietuvoje ideali nusikalstamų veikų sutaptis buvo suvokiama kaip situacija, „kai nusikaltėlis vienu veiksmu, kuris vieno nusikalstamojo sumanymo įkūnijimas, prieštarauja keletui įstatymo įsakymų: tokius atsitikimus vadiname idealinių nusikaltimų susidėjimu”⁵⁶. Labai panašiai idealios nusikalstamų veikų sutapties daugeto samprata aiškinama ir 1961 metų BK ir 2000 metų BK atžvilgiu. Antai, 1984 metais V. Pavilionis ir E. Bieliūnas teigė, kad ideali nusikalstamų veikų sutaptis yra tais atvejais, „kai asmuo tais pačiais veiksmais padaro du nusikaltimus, numatytus skirtingomis baudžiamosios įstatymo normomis”⁵⁷, o 2008 metais V. Piesliakas šią situaciją apibūdino kaip situaciją “kai viena pavojinga veika vienu metu pažeidžiami keli skirtingi BK specialiosios dalies straipsniai”⁵⁸. Ir nors pati nusikalstama situacija, sudaranti idealią nusikalstamų veikų sutaptį visais laikais buvo apibūdinama labai

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamosios bylos Nr. 2K-267/2010.

⁵⁶ Stankevičius V. Baudžiamoji teisė. Paskaitos. Kaunas, 1925, P. 80.

⁵⁷ Pavilionis V.; Bieliūnas E. Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai. Vilnius, 1984, P. 46.

⁵⁸ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 129.

panašiai, šių dienų baudžiamosios teisės moksle nesutariama, ar tos kelios nusikalstamos veikos padaromos „viena veika“, ar „vienu poelgiu“. Kaip vieną naujausių šių sąvokų vartojimo problemos sprendimo būdų yra pateikęs T. Girdenis siūlydamas idealią nusikalstamų veikų sutaptį suprasti kaip situaciją „kai įgyvendinant vienos nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, tais pačiais veiksmais ar neveikimu visiškai įgyvendinama ir kita nusikalstamos veikos sudėtis, numatyta kitame BK specialiosios dalies straipsnyje“⁵⁹. Išsamiau šis klausimas bus aptariamas kitame šio darbo skyriuje, vertinant idealios nusikalstamų veikų sutapties požymius.

*Baudžiamajame įstatyme idealios, kaip ir realios, nusikalstamų veikų sutapčių sąvokos neatskleistos, tačiau pagal įstatymo prasmę ideali nusikalstamų veikų sutaptis suprantama kaip atvejis, kai kaltininkas viena veika tuo pačiu metu padaro kelias nusikalstamas veikas, numatytas skirtinguose BK Specialiosios dalies straipsniuose – tokį faktą konstatavo ir nusikalstamų veikų idealios sutapties sampratą pateikė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija baudžiamajoje byloje Nr. 2K-92/2005⁶⁰. Pažymėtina, kad tai vienas pirmųjų, tačiau ne vienintelis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateiktas idealios nusikalstamų veikų sutapties išaiškinimas 2000 metų BK atžvilgiu. Kitose nutartyse šis teismas yra pažymėjęs, kad „idealią sutaptį būna tada, kai kaltininkas vienu poelgiu padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, kurios numatytos skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose“⁶¹, „idealią nusikalstamų veikų sutaptimi laikomi tokie atvejai, kai kaltininkas viena veika, tuo pačiu metu, padaro kelias nusikalstamas veikas, numatytas skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose“⁶², „idealią nusikalstamų veikų sutaptimi laikomi atvejai, kai kaltininkas viena veika tuo pačiu metu padaro *kelias nusikalstamas veikas*, numatytas skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose“⁶³. Ir nors pirmųjų dvejų pateiktų sampratų skirtumai yra labai artimi baudžiamosios teisės doktrinoje vyraujantiems skirtingų autorių požiūriams į šią sutaptį sudarančius požymius, paskutinis,*

⁵⁹ Girdenis, T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamajoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 104.

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-92/2005.

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-131/2007.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-412/2009.

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-267/2010.

akivaizdu, yra klaidingas savo prigimtimi, kadangi nusikalstamų veikų daugumą gali sudaryti ne tik nusikaltimai, bet ir baudžiamieji nusižengimai. Visgi pažymėtina, kad, atsižvelgiant į bylos faktines aplinkybes, toks neatitikimas, autorius nuomone, vertintinas kaip teismo klaida surašant nuosprendį, o ne konstatuojant, kad du ar daugiau baudžiamieji nusižengimai (ar baudžiamasis nusižengimas ir nusikaltimas) tarpusavyje negali sudaryti idealios nusikalstamų veikų sutapties. Tačiau pastebėtina, jog formuojant teismų praktiką reikėtų vengti tokių netikslumų ir dviprasmybių.

II. REALIOS IR IDEALIOS NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPČIŲ POŽYMIAI

1. Realios nusikalstamų veikų sutapties požymiai

Įvertinus 2000 m. BK atžvilgiu aktualias teismų praktikoje ir doktrinoje sutinkamas realios nusikalstamų veikų sutapties sampratas, išskirtini šie pagrindiniai realios nusikalstamų veikų sutapties požymiai: padaromos kelios savarankiškos veikos⁶⁴; tarp jų yra laiko tarpas⁶⁵; tomis veikomis padaromos dvi ar daugiau savarankiškos nusikalstamos veikos⁶⁶; padarytos nusikalstamos veikos gali būti numatytos tiek skirtinguose, tiek tuose pačiuose BK specialiosios dalies straipsniuose ar straipsnių dalyse⁶⁷; už jų padarymą asmuo yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn⁶⁸.

Praktinį visų šių požymių vertinimą galime surasti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nagrinėtoje byloje Nr. 2K-285/2009. Šioje byloje teismas nustatė, kad *L. P. nuteista už tai, kad, turėdama tikslą užvaldyti svetimą turtą – pinigus, 2006 m. birželio 5 d. tyrimo metu nenustatytoje vietoje kartu su ikiteisminio tyrimo metu nenustatytu vyriškiu, vardu (duomenys neskelbtini), šiam apie 10.24 val. SMS trumpąja žinute iš mobiliojo ryšio telefono Nr. (duomenys neskelbtini) melagingai pranešus nukentėjusiajai S. B. į mobiliojo ryšio telefoną, Nr. (duomenys neskelbtini), kad jos dukra V. susistumdžiusi su kita mergina, vardu S., sugadino jai priklausantį turtą ir žalai atlyginti reikia sumokėti 500 Lt,*

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-92/2005; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-493/2005; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-643/2005; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-673/2005; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-131/2007.

⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-437/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-647/2007; Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 129-130.

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-632/2006.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-647/2007.

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-582/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 6 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-115/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-285/2009.

kad nebūtų pradėtas ikiteisminis tyrimas, pervedant juos į AB banką „Hansabankas“ atidarytą A. D. M. sąskaitą Nr. (duomenys neskelbtini). Nukentėjusiajai S. B. tą pačią dieną pervedus 500 Lt į nurodytą sąskaitą Nr. (duomenys neskelbtini), L. P. 2006 m. birželio 5 d. AB banke „Hansabankas“ (duomenys neskelbtini) filiale, esančiame (duomenys neskelbtini), iš sąskaitos Nr. (duomenys neskelbtini) atsiėmė grynaisiais nukentėjusiosios S. B. pervestus pinigus – 500 Lt ir taip apgaule įgijo savo ir ikiteisminio tyrimo metu nenustatyto vyriškio, vardu (duomenys neskelbtini), naudai svetimą S. B. priklausantį turtą – 500 Lt.

L. P. taip pat nuteista ir už tai, kad 2006 m. birželio 12 d. tyrimo metu nenustatytoje vietoje kartu su ikiteisminio tyrimo metu nenustatytu vyriškiu, vardu (duomenys neskelbtini), šiam apie 16.08 val. SMS trumpąja žinute iš mobiliojo ryšio telefono Nr. (duomenys neskelbtini) melagingai pranešus nukentėjusiajai L. B. į mobiliojo ryšio telefoną Nr. (duomenys neskelbtini), kad jos dukra A. parduotuvėje susistumdžiusi su moterimi sudaužė šiai priklausantį mobiliojo ryšio telefoną ir žalai atlyginti reikia sumokėti 500 Lt, kad nebūtų pradėtas ikiteisminis tyrimas, pervedant juos į AB banke „Hansabankas“ atidarytą A. D. M. sąskaitą Nr. (duomenys neskelbtini), taip pasikėsino apgaule įgyti nukentėjusiosios L. B. pervestus pinigus savo ir ikiteisminio tyrimo metu nenustatyto vyriškio, vardu (duomenys neskelbtini), naudai, tačiau nusikaltimo nebaigė dėl nuo jos valios nepriklausančių aplinkybių, nes L. B. 2006 m. birželio 13 d. pavedimą atšaukė.

Šioje byloje priimtoje nutartyje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad „iš Anykščių rajono apylinkės teismo 2009 m. sausio 16 d. nuosprendžio matyti, kad nuteistoji L. P. padarė bei pasikėsino padaryti dvi nusikalstamas veikas: sukčiavimą iš nukentėjusiosios S. B. (BK 182 straipsnio 1 dalis) ir pasikėsinimą įvykdyti sukčiavimą iš nukentėjusiosios L. B. (BK 22 straipsnio 1 dalis, 182 straipsnio 1 dalis). Šiuo konkrečiu atveju du atskiri sukčiavimo atvejai (baigtinis ir nutrūkęs pasikėsینimo stadijoje) yra padaryti skirtingu laiku, skirtingomis aplinkybėmis, yra tapatūs, todėl abu kvalifikuoti panašiai – pagal BK 182 straipsnio 1 dalį ir BK 22 straipsnio 1 dalį, 182 straipsnio 1 dalį. Taigi šios sukčiavimu padarytos ir pasikėsintos padaryti nusikalstamos veikos sudaro [...] realių nusikaltimų sutaptį⁶⁹.

Tačiau ne visi aukščiau išvardinti požymiai, autoriaus nuomone, visada teisingai atspindi, ar padarytas nusikalstamų veikų daugetas sudaro realią nusikalstamų veikų sutaptį. Kritiškai

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285/2009.

vertintinas požymio – laiko tarpo tarp kelių padarytų veikų – įvardijimas, kaip privalomo, norint konstatuoti esant realią nusikalstamų veikų sutaptį. Juk gali pasitaikyti atveju, kai viena iš nusikalstamų veikų yra tęstinė arba trunkamoji, ir jai dar nesibaigus, kita savarankiška veika yra padaroma nauja nusikalstama veika. Tokiu atveju abi nusikalstamos veikos sutaps pagal laiką, t.y. nebus galima išskirti požymio – laiko tarpo tarp nusikalstamų veikų – buvimo, tačiau tektų konstatuoti esant realiai nusikalstamų veikų sutapčiai. Lygiai taip pat vertina situacija ir tais atvejais, kai dvi trunkamosios ar tęstinės nusikalstamos veikos daromos tuo pačiu metu. Praktinį tokios situacijos iliustravimą galima matyti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 21 d. nagrinėtoje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280/2011. Šią bylą kasacine tvarka nagrinėjantis teismas nustatė, kad *Kauno apygardos teismo 2010 m. balandžio 2 d. nuosprendžiu E. I. ir E. J. nuteisti pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 265 straipsnio 1 dalį (2006 m. birželio 22 d. įstatymo redakcija) laisvės atėmimu vieneriems metams ir šešioms mėnesiams kiekvienas ir pagal BK 262 straipsnį (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) – laisvės atėmimu vieneriems metams kiekvienas.*

Vadovaujantis BK 63 straipsnio 4 dalimi, bausmės subendrintos iš dalies sudedant ir subendrinta bausmė kiekvienam paskirta laisvės atėmimas vieneriems metams ir devyniems mėnesiams.

Pirmosios instancijos teismo 2010 m. balandžio 2 d. nuosprendžiu E. J. ir E. I. nuteisti už tai, kad veikdami bendrininkų grupe (duomenys neskelbtini), J. M. priklausančios sodybos rūsyje, laikotarpiu nuo 2007 m. sausio mėn. iki 2007 m. liepos mėn. 12 d. vazonėliuose augino didelį kiekį kanapių, kurių bendroji sausoji masė 22612,49 g, taip padarė nusikaltimą, numatytą BK 265 straipsnio 1 dalyje.

Be to, E. J. ir E. I. nuteisti už tai, kad veikdami bendrininkų grupe (duomenys neskelbtini), J. M. priklausančioje sodyboje, laikotarpiu nuo 2007 m. sausio mėnesio iki 2007 m. liepos 12 d., turėdami tikslą auginti narkotines medžiagas – kanapes, išsinuomoję J. M. priklausantį ūkinį pastatą su rūsiu, atliko rūsio išmatavimus, supirko plytas, žvyrą, cementą, metalo lakštus, metalines sijas, kietą ir minkštą polistirolą, vamzdžius, ventiliacinius vamzdžius, pastatė pertvaras, užblokavo įvažiavimą į rūšį, apšildė ir apkalė duris, apkalė įvažiavimo į rūšį šonines sienas ir ten padarė duris, įstatė spynas ir pastatė dyzelinį aparatą elektrai gaminti, vežė dyzelinį kurą ir keitė aparato filtrus, supirko ir sukabino apšvietimo ir šiltinimo lempas, supirko ir išvedžiojo plastmasinius vandentiekio vamzdžius, išvedžiojo ventiliacinius vamzdžius, supirko

žemes, skirtas kanapių sodinukams auginti, prietaisą „GROCHECK – COMBO“, skirtą vandeninių tirpalų laidumo ir PH (rūgštingumo) matavimams, prietaisą SPC, skirtą klimato kontrolei (aplinkos temperatūrai ir drėgmei palaikyti), t. y. pagamino ir laikė įrenginius, skirtus narkotinėms medžiagoms – kanapėms ir jų dalims auginti, iki 2007 m. liepos 12 d., kol buvo sulaikyti policijos pareigūnų, o minėti įrenginiai buvo paimti apžiūros metu, taip padarė nusikaltimą, numatytą BK 262 straipsnyje⁷⁰.

Taigi, iš aprašymo galime matyti, kad E. J. ir E. I. nuteisti už tai, kad padarė dvi savarankiškas nusikalstamas veikas, jas padarė keliais savarankiškais veiksmais, tačiau abi jos buvo daromos tuo pačiu metu. Vertinant teismo pasirinktą bausmių bendrinimo būdą (BK 65 str., 4 d.), galime konstatuoti, kad, nors abi nusikalstamos veikos buvo daromos tuo pačiu metu, šie nusikaltimai buvo kvalifikuoti kaip tarpusavyje sudarantys realią nusikalstamų veikų sutaptį.

Įvertinus aukščiau aprašytą situaciją ir tai, kad teismų praktikoje su panašiomis į aukščiau aprašytą situacijomis susiduriama ganėtinai dažnai, siūlytina atsisakyti požymio – laiko tarpas tarp nusikalstamų veikų – priskyrimo realios nusikalstamų veikų sutapties apibūdinimui, kaip nenusakančio realios nusikalstamų veikų sutapties esmės.

Pertekliniu laikytinas ir kitas realiai nusikalstamų veikų sutapčiai teismų praktikoje ir teisės doktrinoje priskiriamas požymis, t.y., kad *padarytos nusikalstamos veikos gali būti numatytos tiek skirtinguose, tiek tuose pačiuose BK specialiosios dalies straipsniuose ar straipsnių dalyse*. Šis požymis, atsižvelgiant į 2000 metų BK, autoriaus nuomone, ir sutinkamai su T. Girdenio nuomone, yra nebūtinai, kadangi tik detalizuoja kitą požymį – kelių savarankiškų nusikalstamų veikų padarymą, tačiau reiškia tą patį⁷¹. Todėl siūlytina vartoti pastarąjį, kaip trumpesnį, tačiau nusakančią tą pačią esmę.

Atsisakytinas ir požymio *už jų padarymą asmuo yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn* įvardijimas, nes, konstatavus esant nusikalstamų veikų daugetą, tuo pačiu yra preziumuojama, kad dėl padarytų, daugetą sudarančių nusikalstamų veikų, nėra juridinių kliūčių traukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn. Todėl papildomai šį požymį priskirti daugeto formai netikslinga, kadangi jis egzistuoja *a posteriori*. Iš kitos pusės, skirtingai nei idealios nusikalstamų veikų sutapties atveju, baudžiamasis įstatymas, teisės doktrina ir teismų praktika

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280/2011.

⁷¹ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P.108.

nenumato galimybės atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, kaip pirmą kartą padariusį nusikalstamą veiką, jeigu jo padarytos nusikalstamos veikos sudaro realią sutaptį, tačiau tai vertintina kaip atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, nustačius vieną ar kitą sutapties formą, specifika, o ne sutapties formos „atpažinimo“ kriterijus.

Atsižvelgiant į šioje dalyje išdėstytą ir įvertinus, kad reali nusikalstamų veikų sutaptis turėtų būti apibūdinama tik tais požymiais, kurie leidžia ją atskirti nuo kitos daugeto formos ir kurie visais atvejais objektyviai egzistuoja esant realiai nusikalstamų veikų sutapčiai, siūlytina nusikalstamų veikų realią sutaptį apibūdinti kaip *situaciją, kuomet asmuo keliomis savarankiškomis veikomis (pirmasis požymis) padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų (antrasis požymis)*.

2. Idealios nusikalstamų veikų sutapties požymiai

Skirtingai nei realios nusikalstamų veikų sutapties atveju, sunku išskirti kelis vyraujančius idealios nusikalstamų veikų sutapties požymius. Nors, kai kurių autorių teigimu, dažniausiai pasitaikantys idealios nusikalstamų veikų sutapties požymiai yra du – t.y., kad, 1) viena veika yra padaromos kelios nusikalstamos veikos ir 2) įgyvendintos sudėtys yra numatytos skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose⁷², – tačiau šalia jų teisės doktrinoje bei teismų praktikoje galima aptikti ir tokius idealios nusikalstamų veikų sutapties požymius kaip, kad:

1. Nusikalstamos veikos turi būti padarytos tuo pačiu metu; ar
2. Nusikalstamos veikos padarytos per labai trumpą laiko tarpą;
3. Jas turi vienyti bendras kaltininko sumanymas;
4. Atlikti veiksmai seka vienas paskui kitą;
5. Viena iš nusikalstamų veikų yra tik etapas tikslui pasiekti.

Visų aukščiau išvardintų požymių buvimą esant idealios nusikalstamų veikų sutapties požymiais, įvardijo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2005 m. kovo 1 d. priimtoje nutartyje Nr. 2K-92/2005. Šioje byloje kasacinis teismas nustatė, kad *D.G. nuteistas už tai, kad kartu su R.S. 2004 m. kovo 4 d. apie 23 val., išlaužę krovininio automobilio „Mercedes Benz“, stovėjusio Vilniuje, Grigiškėse, Vilniaus gatvėje prie 75 namo,*

⁷² Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 78-79.

D.G. išlaužus vairuotojo pusės durelių spynele, pagrobė 900 Lt vertės UAB „T“ turtą, o D.G. pagrobė dar ir UAB „T“ antspaudą. D.G. taip pat nuteistas už tai, kad išlauždamas šio automobilio vairuotojo pusės durelių spynele, sugadino 450 Lt vertės UAB „T“ turtą. Pirmosios instancijos teismas nustatė tokias D.G. nusikalstamų veikų aplinkybes: eidami gatve D.G. ir R.S. pastebėjo krovininį automobilį su priekaba; D.G. pasiūlė apvogti šį automobilį, nes jame matė raciją ir automagnetolą; D.G. atsuktuvu sulaužė vairuotojo pusės durelių spynele ir kartu su R.S. įlipo į automobilį; D.G. paėmė automagnetolą ir antspaudą, o R.S. paėmė raciją; po to R.S., D.G. stebint aplinką, atsuko nuo automobilio ir paėmė du halogeninius žibintus.

Pasisakydamas dėl idealios nusikalstamų veikų sutapties buvimo D.G. padarytose veiksmuose, teismas konstatavo šias aplinkybes: *nors D.G. atliko kelis veiksmus, atitinkančius skirtinguose BK straipsniuose numatytų nusikalstamų veikų sudėčių objektyvias puses, tačiau visi veiksmai sekė vienas paskui kitą, buvo padaryti per labai trumpą laiko tarpą, esant bendram sumanymui pagrobti svetimą turtą. Šiuo atveju automobilio durelių sugadinimas nebuvo savitiksliu dalyku; tai buvo tik tam tikras etapas siekiant konkretaus tikslo – pagrobti svetimą turtą. Aišku, lauždamas automobilio dureles, D.G. suvokė, kad gadina svetimą didesnės nei 3 MGL dydžio vertės turtą ir to norėjo, t. y. veikė tiesiogine tyčia, todėl jo veikoje yra nusikaltimo, numatyto BK 187 straipsnio 1 dalyje, sudėtis. Tačiau ši nusikalstama veika buvo sudėtinė dalis veiksmų, kuriais buvo pagrobtas svetimas turtas: išlaužiant automobilio dureles buvo įveikta kliūtis, trukdanti įgyvendinti išankstinį sumanymą – pagrobti svetimą turtą, - todėl šiuo atveju UAB „T“ turto sugadinimas ir turto pagrobimas vertintini kaip ideali nusikalstamų veikų sutaptis.*

UAB „T“ antspaudą D.G. pagrobė kartu su kitu šios bendrovės turtu. D.G. suvokė, kad grobia antspaudą ir to norėjo, todėl jo veikoje yra nusikaltimo, numatyto BK 302 straipsnio 1 dalyje, sudėtis. Nors UAB „T“ antspaudą ir turto pagrobimas kvalifikuoti pagal skirtingus BK Specialiosios dalies straipsnius, tačiau šie nusikaltimai nevertintini kaip reali nusikalstamų veikų sutaptis. Nusikaltimų, numatytų BK 178 straipsnio 1 dalyje ir 302 straipsnio 1 dalyje, objektyviosios pusės požymis – veika – yra analogiškas – pagrobimas. Tiek UAB „T“ antspaudas, tiek turtas buvo pagrobti vienu ir tuo pačiu metu ir tai reiškia, kad šie nusikaltimai buvo padaryti viena veika ir sudaro idealią nusikalstamų veikų sutaptį.⁷³

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2005.

Tačiau ar šioje byloje išskirti požymiai yra tinkami apibūdinti idealią nusikalstamų veikų sutaptį? Autoriaus nuomone, tikrai ne. Visų pirmaisiai į akis krenta du labai panašūs, tačiau tuo pat metu ir visiškai skirtingi požymiai „nusikalstamos veikos turi būti padarytos tuo pačiu metu” ir „nusikalstamos veikos padarytos per labai trumpą laiko tarpą”. Kaip jau minėta, realią ir idealią nusikalstamų veikų sutaptį apibūdinantys požymiai turėtų būti aiškūs, o to tikrai negalima pasakyti apie šiuos požymius dėl žemiau nurodytų priežasčių:

1) abu šie požymiai vertintini kaip prieštaraujantys vienas kitam, todėl bent vienas iš jų atsisakytinus;

2) pirmasis požymis negali būti vertinamas kaip apibūdinantis idealią nusikalstamų veikų sutaptį, kadangi net ir toje pačioje byloje būtų paneigiamas kaip neteisingas (teismui konstatavus, kad idealią sutaptį gali sudaryti veiksmai padaryti, kad ir per labai trumpą, tačiau per laiko tarpą). Be to, kad šis požymis nėra priskirtinas apibūdinant idealią nusikalstamų veikų sutaptį, patvirtina ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimas, priimtas baudžiamojoje byloje Nr. 2K-516/2005, kurioje byla nagrinėjantis teismas nustatė, kad *G. S. nuteistas už tai, kad 2004 m. balandžio 17 d. nuo 8 val. 41 min. iki 11 val. 18 min. įvairiose parduotuvėse, degalinėse ir vaistinėse, esančiose Vilniuje, turėdamas tikslą apgaule savo naudai įgyti svetimą turtą, pirkdamas prekes, prisistatė teisėtu žinomai svetimos, neteisėtai įgytos, D. P. išduotos AB „Vilniaus banko“ kortelės „VISA ELECTRON“ turėtoju, pateikė ją pardavėjams, už kortelės savininką pasirašė ant kvito, ir apgaule įgijo D. P. turtą –1249,18 Lt, kurie buvo nurašyti nuo sąskaitos atsiskaitymui už prekes, pasikėsino apgaule užvaldyti D. P. turtą – 328 Lt, kurie turėjo būti nurašyti nuo sąskaitos atsiskaitymui už prekes, tačiau šios veikos nebaigė dėl priežasčių, nepriklausančių nuo jo valios, nes buvo likęs nepakankamas sąskaitos likutis, neteisėtai panaudojo svetimą mokėjimo instrumentą bei suklastojo tikrus dokumentus.*

Šioje byloje teismas pasisakė, kad *šiuo atveju G. S. atliko kelis veiksmus, atitinkančius skirtinguose BK straipsniuose numatytų nusikalstamų veikų sudėčių objektyvias puses, tačiau visi veiksmai sekė vienas paskui kitą, buvo padaryti per trumpą laiko tarpą, esant bendram sumanymui apgaule įgyti svetimą turtą. Šiuo atveju svetimo mokėjimo instrumento panaudojimas ir tikrų dokumentų klastojimas nebuvo savitiksliu dalyku; tai buvo tik tam tikras etapas siekiant konkretaus tikslo – apgaule įgyti svetimą turtą. Aišku, pateikdamas svetimą mokėjimo kortelę pardavėjams ir pasirašydamas už kortelės savininką, G. S. suvokė pavojingą savo veikos pobūdį ir norėjo taip veikti, t. y. veikė tiesiogine tyčia, todėl jo veikoje yra*

nusikaltimų, numatytų BK 182 straipsnio 1 dalyje, 22 straipsnio 1 dalyje, 182 straipsnio 1 dalyje, 300 straipsnio 1 dalyje, sudėtytys. Tačiau šios nusikalstamos veikos buvo sudėtinė dalis veiksmų, kuriais buvo įgyvendinama vieninga tyčia: apgaule įgyjamas svetimas turtas. Dėl šių priežasčių visi G. S. atlikti nusikalstami veiksmai vertintini kaip ideali nusikalstamų veikų sutaptis.⁷⁴

Pažymėtina, kad tai ne vienintelis šio teismo sprendimas, kuriuose konstatuojama, kad tarp nusikalstamų veikų, sudarančių idealią nusikalstamų veikų sutaptį, gali būti kad ir trumpas, tačiau laiko tarpas⁷⁵.

3) požymis „nusikalstamos veikos padarytos per labai trumpą laiko tarpą“ galimas esant tiek idealiai, tiek ir realiai nusikalstamų veikų sutapčiai, todėl negali būti vertinamas kaip leidžiantis atriboti vieną sutaptį nuo kitos ir dėl šios priežasties atsisakytinas.

Požymiai „nusikalstamas veikas turi vienyti bendras kaltininko sumanymas“, „atlikti veiksmai seka vienas paskui kitą“ ir „viena iš nusikalstamų veikų yra tik etapas tikslui pasiekti“ autorius nuomone, taip pat neturėtų būti laikytini idealios nusikalstamų veikų sutapties požymiais. Viena iš priežasčių, kodėl šie požymiai negali atspindėti idealios nusikalstamų veikų sutapties esmės yra ta, kad galimi tokie atvejai, jog viena ar abi iš nusikalstamų veikų, sudarančių idealią sutaptį, bus padarytos dėl neatsargumo. Pavyzdžiui, *P. J. pripažintas kaltu ir nuteistas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 132 str. 3 d. laisvės atėmimu trejiems metams, pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 188 str. 1 d. laisvės atėmimu vieneriems metams. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 1 d., 2 d., 5 d. 1 p. (bausmės skyrimas konstatavus idealią nusikalstamų veikų sutaptį, aut. past.), bausmės subendrintos apėmimo būdu griežtesne bausme apimant švelnesnę ir galutinę subendrinta bausmė paskirta laisvės atėmimas trejiems metams.*

P. J. nuteistas už tai, kad 2008 m. birželio 13 naktį, apie 2 val., Šilalės r., Žvingių k. esančiame name, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, sąmoningai nesilaikydamas atsargumo taisyklių, neatsargiai elgdamasis su atviru ugnies šaltiniu, t. y. degančia žvake, sukėlė gaisrą,

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-516/2005.

⁷⁵ Panašių pavyzdžių galima rasti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 15 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-513/2005, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 6 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-667/2005 ir kt.

*kurio metu nuo apsinuodijimo suodžiais ir karboksihemoglobinu mirė S. B. ir E. B., taip pat dėl neatsargumo sugadino didelės vertės 37755 litų turtą.*⁷⁶

Vertinant P. J. padarytas veikas, tenka pripažinti, kad jo atliktos nusikalstamos veikos sudaro idealią nusikalstamų veikų sutaptį, tačiau jose išvelgti bent vieną iš aprašomų požymių būtų neįmanoma.

Autoriaus nuomone, pagrįstos Lietuvos mokslininkų kritikos susilaukė ir dažniausiai išskiriamas idealios nusikalstamų veikų sutapties požymis – „viena veika yra padaromos kelios nusikalstamos veikos“. Vienas žymiausių naujos kartos Lietuvos mokslininkų, T. Girdenis, nagrinėdamas nusikalstamų veikų daugetą Lietuvos baudžiamojoje teisėje pažymėjo keletą aspektų, rodančių būtinybę tikslinti šį idealios nusikalstamų veikų sutapties požymį. Kritikos susilaukė „vienos veikos“, kaip būtinos idealios nusikalstamų veikų sutapties sąlygos, interpretacija teismų praktikoje. Pasisakydamas dėl šio požymio elemento, T. Girdenis atkreipė dėmesį į aplinkybę, kad „pastaruoju metu Lietuvos baudžiamosios teisės moksle bei teismų praktikoje idealiosios nusikalstamų veikų sutapties suvokimas ėmė keistis ir nebeatitinka klasikinio požiūrio“.⁷⁷ Kaip vienas iš pagrindų tokiai išvadai, įvardijamas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“, kuriame teismas išaiškino, kad „jei asmuo su nukentėjusiuoju lytiškai santykiavo ir iš karto po to tenkino lytinę aistrą arba atvirksčiai, padarytos veikos sudaro idealią išžaginimo ir seksualinio prievartavimo nusikaltimų sutaptį“⁷⁸. Čia, pasak T. Girdenio, susiduriama su situacija, kai teismas pripažįsta, jog dvi atskiros nusikalstamų veikų sudėtys yra įgyvendinamos dviem atskiromis veikomis⁷⁹.

Su dviem atskiromis veikomis, sudarančiomis idealią nusikalstamų veikų sutaptį teismų praktikoje susiduriame ir tais atvejais, kai įsibraunant į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją ne tik pagrobiamas, bet ir sugadinamas ar sunaikinamas kitas svetimas turtas. Tokiu atveju dvi savarankiškos veikos – įsibrovimas ir grobimas, kvalifikuojamos kaip idealioji nusikalstamų vei-

⁷⁶ Klaipėdos apygardos teismo 2008 m. gruodžio 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-462-462/2008.

⁷⁷ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 87.

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika. 2004, Nr. 22.

⁷⁹ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 87.

kų, numatytų BK 178 ar 180 ir 187 straipsniuose, sutaptis⁸⁰. Anot Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos, *nuteistieji, išibraudami į V. priklausantį gyvenamąjį namą, atliko kelis veiksmus, atitinkančius skirtinguose BK straipsniuose numatytų nusikalstamų veikų sudėčių objektyviosios pusės požymius, tačiau visi veiksmai sekė vienas paskui kitą, buvo padaryti per labai trumpą laiko tarpą, esant bendram sumanymui pagrobti svetimą turtą. Šiuo atveju namo durų sugadinimas nebuvo savitiksliis, nes buvo tik etapas siekiant konkretaus tikslo. Žinoma, lauždami duris R. B. bei V. M. suvokė, kad gadina svetimą didesnės nei 1 MGL vertės turtą ir to norėjo, t. y. veikė tiesiogine tyčia, todėl jų veikoje yra baudžiamojo nusizengimo, numatyto BK 187 straipsnio 3 dalyje sudėtis. Tačiau ši veika buvo sudėtinė dalis veiksmų, kuriais pagrobtas svetimas turtas: išlaužiant duris įveikta kliūtis, trukdanti įgyvendinti išankstinį sumanymą, todėl šiuo atveju V. turto sugadinimas ir turto pagrobimas vertintini kaip ideali nusikalstamų veikų sutaptis⁸¹.*

Su keliom savarankiškom veikom, sudarančiom dvi ar daugiau nusikalstamas veikas, kurios sudarytų idealią nusikalstamų veikų sutaptį, susidurtume ir tuo atveju, jeigu, esant aukščiau paminėtai situacijai, išibrovę į patalpas asmenys grobtų ne tik svetimą turtą, bet ir kitus daiktus, kurių grobimas kvalifikuojamas kaip atskira nusikalstama veika. Tarkim, R. B. bei V. M., grobdami svetimą turtą, vienu veiksmu pagrobia svetimą turtą, o kitu veiksmu, esant tarp veiksmų nedideliu laiko tarpui, pagrobia šaunamąjį ginklą, šaudmenis, sprogmenis ar sprogstamąsias medžiagas. Šiuo atveju R. B. bei V. M. atliktų tris savarankiškas veikas – durų išlaužimą, svetimo turto grobimą ir iš apyvartos išimtų daiktų grobimą, kurios atitiktų trijų nusikalstamų veikų (numatytų BK 178 str. 2 d., 187 str. 3 d. ir BK 254 str.), tarpusavyje sudarančių idealią sutaptį, sudėtis. Žinoma, galimos situacijos, kad visas šis turtas galėtų būti pagrobtas tuo pačiu vienu grobimo veiksmu. Kaip pavyzdys galėtų būti situacija, kad R. B. ir V. M., išibrovę į patalpas, pagrobia seifą, kuriame laikomi ne tik pinigai (BK 178 str.), tačiau ir šaunamasis ginklas (BK 252 str.), bei įmonės antspaudas (BK 302 str.). Šiuo atveju R. B. ir V. M., vienu grobimo veiksmu, padarytų tris nusikalstamas veikas, sudarančias idealią nusikalstamų veikų sutaptį.

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimo Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ 15 punktas. Teismų praktika. 2005, Nr. 23.

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-401/2006.

Štai, Vilniaus apygardos teismas, nagrinėdamas baudžiamąją bylą Nr. 1-294-149/2010, nustatė, kad: kaltinamasis A. R. pagrobė svetimą turtą įsibrovęs į patalpą, o būtent:

jis 2010-03-26 nuo 16.00 val. iki 18.10 val. Gatvės pavadinimas, Vilniuje, išdaužęs ir išėmęs iš medinio lango rėmo du stiklus, pro virtuvės langą, turėdamas tikslą pagrobtį svetimą turtą, įsibrovė į gyvenamąjį namą, priklausantį nukentėjusiajam T. D., kur iš kambario paėmė ant spintelės gulėjusį T. D. priklausantį 50 Lt vertės mobilaus ryšio telefoną NOKIA IMEI (duomenys neskelbtini), iš striukės, gulėjusios kambaryje ant lovos, kišenės paėmė 40 Lt vertės lenktinį peilį, ant šaldytuvo radęs bei paėmęs dvigubą, 5 Lt vertės už kiekvieną, raktą nuo spintelės bei ją atrakinęs ir paėmęs iš vidaus raktą 15 Lt vertės, nuo seifo, kurį atrakinęs iš vidaus paėmė T. D. priklausantį 80 Lt vertės medžioklinio šautuvo dėklą. Tokiu būdu pagrobė T. D. 195 Lt vertės priklausantį turtą.

Be to, jis pagrobė šaunamąjį ginklą, o būtent:

jis 2010-03-26 nuo 16.00 val. iki 18.10 val. Gatvės pavadinimas, Vilniuje, įsibrovęs į T. D. priklausantį gyvenamąjį namą, spintelėje rastu raktu atrakinęs seifą, iš vidaus paėmė T. D. priklausantį 1500 Lt vertės dvivamzdį medžioklinį šautuvą IZH-27M Nr. 022714173, kuris, pagal 2010-08-05 specialisto išvadą, yra D kategorijos šaunamasis ginklas, kuris buvo įdėtas į pagrobtą medžioklinio šautuvo dėklą, ir su šaunamuoju ginklu pasišalino, tokiu būdu pagrobė T. D. priklausantį 1 500 Lt vertės šaunamąjį ginklą.

Be to, jis sugadino nedidelės vertės svetimą turtą, o būtent:

jis 2010-03-26 nuo 16.00 val. iki 18.10 val. Gatvės pavadinimas, Vilniuje, išdaužęs T. D. priklausančio gyvenamojo namo du virtuvės lango stiklus, 100 Lt vertės už kiekvieną, tokiais veiksmais sugadino 200 Lt vertės T. D. priklausantį nedideles vertės turtą⁸².

A. R. buvo pripažintas kaltu, padariusiu nusikalstamas veikas, numatytas BK 254 str. 1. d., BK 178 str. 2 d., ir baudžiamąjį nusižengimą, numatytą LR BK 187 str. 3 d. Įvertinę bylos aplinkybes, galime matyti, kad visos nusikalstamos veikos buvo padarytos atskirom veikom: a) A. R. įsibrovė į patalpas sugadindamas nedidelės vertės svetimą turtą; b) A. R. pagrobė svetimą turtą; c) A. R. pagrobė šaunamąjį ginklą. Šioje byloje, autoriaus nuomone, tik šaunamojo ginklo dėklo ir ginklo pagrobimas gali būti pripažįstamas atliktu viena grobimo veika. Tuo tarpu viso kito svetimo turto grobimas buvo atliktas atskira pavojinga veika.

⁸² Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-294-149/2010.

Ir nors, skirdamas bausmę, teismas neįvardijo, kad visos A. R. nusikalstamos veikos sudaro idealią nusikalstamų veikų sutaptį, tokią išvadą leidžia daryti nuosprendyje nurodyti galutinės bausmės už jas skyrimo pagrindai. Taigi, reikėtų pritarti T. Girdenio nuomonei, kad „nauja „vienos veikos“ kaip idealiosios nusikalstamų veikų sutapties požymio interpretacija, atsirandanti Lietuvos teismų praktikoje, yra kritikuotina, nes formuoja nenuoseklią, išimtimis pagrįstą teismų praktiką“⁸³.

Atsižvelgiant į tai, kaip jau minėta, baudžiamosios teisės doktrinoje yra siūlymų vietoje sąvokos „viena veika“, vartoti „vieno poelgio“ sąvoką. Vienas aktyviausių šios pozicijos šalininkų, A. Nevera, teigia, kad terminas „poelgis“ yra žymiai imlesnis nei terminas „viena veika“, todėl yra keistinas: „Tuomet, kalbėdami apie idealią sutaptį žinotumėme, kad tai situacija, kuomet asmuo vienu poelgiu padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, numatytų skirtinguose baudžiamojo kodekso straipsniuose“⁸⁴.

Ir iš tiesų, analizuojant aukščiau pateiktus Lietuvos teismų praktikos pavyzdžius, reikia pripažinti, kad „vieno poelgio“ terminas teisingiau atspindėtų asmens atliktų veiksmų kompleksą, sudarantį idealią nusikalstamų veikų sutaptį. Juk jeigu įsibrovimas į patalpas ir svetimo turto sugadinimas yra padaromas viena veika, tai svetimo turto sugadinimas įsibraunant į patalpas ir svetimo turto pagrobimas yra padaryti dvejomis (trimis, vadovaujantis aukščiau pateikta situacija) savarankiškais pavojingomis veikomis, bet vienu asmens poelgiu.

Tačiau baudžiamosios teisės doktrinoje galime sutikti nuomonių, kad žodis „poelgis“ yra tinkamas apibūdinti žmonių veiksams, bet netinkamas apibūdinti juridinių asmenų veiksams, kadangi juridinių asmenų veiksams apibūdinti dažniausiai vartojamas žodis „aktas“⁸⁵. Su tokia nuomone, autoriaus nuomone, nereikėtų sutikti dėl sekančios priežasties. Juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę reglamentuoja BK 20 straipsnis. Vadovaujantis šio straipsnio 2 ir 3 dalimis, juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas (esant atitinkamoms sąlygoms, numatytoms šiame straipsnyje). Tai reiškia, kad už juridinio asmens padarytų nusikalstamų veikų visuomet slypi fizinių asmenų padarytos pavojingos veikos (poelgiai). Pasak V. Piesliako, „juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė pagal BK yra išvestinė

⁸³ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 92-95.

⁸⁴ Nevera A. Nusikalstamų veikų idealiosios bei realiosios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos // Jurisprudencija. Mykolo Romerio universitetas. Mokslo darbai. 2006, 7(85), P. 28.

⁸⁵ Makelis R. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų įtaka bausmės skyrimui / Baudžiamosios teisės magistro darbas. Vadovas doc. E. Bieliūnas. – Vilnius: Vilniaus universitetas, Teisės fakultetas, 2009, P. 16.

iš fizinio asmens baudžiamosios atsakomybės. Ji gali papildyti fizinio asmens baudžiamąją atsakomybę, tačiau negali jos pakeisti. Nenustačius fizinio asmens, neįmanoma juridinio asmens atsakomybė⁸⁶. Dėl šių priežasčių, autoriaus nuomone, reikėtų pripažinti, kad juridiniai asmenys nusikalstamas veikas padaro ne aktais, o atitinkamus įgaliojimus turinčių fizinių asmenų pavojingomis veikomis, arba kitaip – poelgiais. Taigi, žodis „poelgis“ galėtų būti tinkamas ir tais atvejais, kai už nusikalstamų veikų padarymą baudžiamojon atsakomybėn traukiami juridiniai asmenys. Todėl, atsižvelgiant į A. Neveros siūlymą, ideali nusikalstamų veikų sutaptis galėtų būti suprantama kaip situacija, kai asmuo vienu poelgiu padaro dvi ar daugiau nusikalstamas veikas, numatytas skirtinguose BK normose⁸⁷.

Visgi, iš baudžiamosios teisės doktrinoje esamų idealios nusikalstamų veikų sutapties sampratų, autoriaus nuomone, tiksliausiai atspindinčiais idealios nusikalstamų veikų sutapties esmę, laikytini T. Girdenio siūlomi idealios nusikalstamų veikų sutapties požymiai, idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį suvokiant kaip situaciją, „kai įgyvendinant vienos nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, tais pačiais veiksmais ar neveikimu visiškai įgyvendinama ir kita nusikalstamos veikos sudėtis (*1 požymis, aut. past.*), numatyta kitame BK specialiosios dalies straipsnyje (*2 požymis, aut. past.*)“⁸⁸. Argumentuodamas pirmojo požymio buvimą esant idealiai nusikalstamų veikų sutapčiai, T. Girdenis pažymėjo, kad nusikalstamų veikų sudėčiai yra būdinga, kad viena veika yra įgyvendinamos dviejų ar daugiau nusikalstamų veikų sudėty⁸⁹. Viena veika gali pasireikšti ir kaip vienas kūno judesys, ir kaip kūno judesių sistema, ar kaip pavojingas neveikimas. Pirmuoju atveju, tas pats vienas kūno judesys – viena veika, sukelia skirtinguose BK straipsniuose nustatytus padarinius. Taip pat galimi atvejai, kai vienai nusikalstamai veikai įvykdyti reikia atlikti kelių veikų kompleksą. Tokiu atveju viena iš veikų, ar jos padarymo būdas, kartu gali sudaryti ir kitos nusikalstamos veikos sudėtį. Anot T. Girdenio, idealią nusikalstamų veikų sutaptį galima padaryti ir neveikimu. Tokia situacija įmanoma tais atvejais, kai vienos nusikalstamos veikos sudėtis – formali, o kitos – materialinė. Kaip pavyzdys pateikiama situacija, kai pareigą rūpintis turintis asmuo palieką vaiką ilgą laiką tarpą be

⁸⁶ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2006, P. 330.

⁸⁷ Nevera A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei // Jurisprudencija. LTU mokslo darbai. 2003, 45(37), P. 41.

⁸⁸ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 104.

⁸⁹ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 79.

priežiūros, dėl ko vaikas miršta nuo bado ir išsekimo. Čia vienu neveikimo aktu įgyvendinamos nusikalstamų veikų numatytų LR BK 163 straipsnyje ir, priklausomai nuo kaltės formos, 129 straipsnio 2 dalies 1, 3 ir 6 punktuose (jeigu vaiką paliko pareigą rūpintis vaiku turintis artimas giminaitis ar šeimos narys, veikdamas tiesiogine ar netiesiogine tyčia) ar 132 straipsnio 1 dalyje, sudėtys.⁹⁰

Pritarti reikėtų ir T. Girdenio pozicijai, kad neveikimu gali būti padaromos ir dvi materialios sudėties nusikalstamos veikos, sudarančios idealią nusikalstamų veikų sutaptį. Sutinkamai su šiuo mokslininku, tokia situacija yra galima tais atvejais, kai vienos pareigos nevykdymas sukelia kelis skirtingus padarinius, numatytus BK.⁹¹

Taip pat atkreiptinas dėmesys į aplinkybę, kad vadovaujantis analizuojama samprata, įgyvendinant vienos nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, tais pačiais veiksmais ar neveikimu turi būti visiškai įgyvendinama ir kitos nusikalstamos veikos sudėtis. Tai reiškia, kad nelaikytinos sudarančiom idealią sutaptį tos nusikalstamos veikos, kai įgyvendinant vieną nusikalstamą veiką, tais pačiais veiksmais tik iš dalies įgyvendinama kitos nusikalstamos veikos sudėtis (o jai pilnai įgyvendinti yra būtini papildomi veiksmai).⁹²

Visais aukščiau išvardintais atvejais, vertinant, ar tokiu atveju padaryta veika turėtų būti kvalifikuojama kaip viena ar kaip dvi (ar daugiau) nusikalstamos veikos, reikia atsižvelgti į tuose straipsniuose nustatytą sankcijos dydį. Jeigu įstatymo sankcija šalutiniame straipsnyje yra griežtesnė už sankciją pagrindiniame straipsnyje, darytina išvada, kad yra ideali nusikalstamų veikų sutaptis. Jeigu sankcija šalutiniame straipsnyje yra švelnesnė arba tokia pati, palyginti su sankcija pagrindiniame straipsnyje, veika turėtų būti kvalifikuojama kaip viena nusikalstama veika pagal pagrindinį straipsnį.⁹³

Tačiau, autoriaus nuomone, kritikuotinas antrasis T. Girdenio išskiriamas idealios nusikalstamų veikų sutapties požymis – kitos nusikalstamos veikos sudėtis turi būti numatyta *kitame BK specialiosios dalies straipsnyje*. Šio požymio reikėtų atsakyti dėl to, kad yra galimos tokios situacijos, kai pasikėsindamas atlikti vieną nusikalstamą veiką, asmuo kartu atlieka ir kitą

⁹⁰ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, 79-83.

⁹¹ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 83.

⁹² Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 85.

⁹³ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 139.

tame pačiame straipsnyje numatyta savarankišką nusikalstamą veiką, o šios nusikalstamos veikos tarpusavyje sudaro idealią sutaptį. Pavyzdžiui, *M. G.–K. nuteista už tai, kad 2007 m. gruodžio 21 d, apie 1.30 val., name, (duomenys neskelbtini), būdama apsvaigusi nuo alkoholio, turėdama išankstinį tikslą nužudyti kambaryje vienoje lovoje miegančius P. Š. ir R. B., pasinaudodama bejėgiška šių būkle, nes būdami neblaivūs ir miegodami jie negalėjo pasipriešinti, veikdama vieninga apibrėžta tyčia, peiliu dūrė miegančiam P. Š. į gyvybiškai svarbią vietą – kairę krūtinės pusę, bet nusikaltimo nebaigė dėl nuo jos valios nepriklausančių aplinkybių, nes peiliu pataikė jam į šonkaulį ir dėl to nebuvo padaryta pavojingų gyvybei sužalojimų, o tik durtinė–pjautinė krūtinės kairės pusės žaizda, kuri komplikavosi supūliavimu bei krūtinės pūliniu. Po to, tęsdama savo išankstinį nusikalstamą sumanymą, M. G.–K. peiliu dūrė miegančiai R. B. į krūtinės kairę pusę, padarydama jai durtinę–pjautinę žaizdą krūtinės laštos kairėje pusėje su širdiplėvės ir širdies kairiojo skilvelio sužalojimu, tai komplikavosi vidiniu nukraujavimu, kraujo išsiliejimu į širdiplėvės ertmę, širdies tamponada, nuo to nukentėjusioji mirė; taip M. G.–K. pasikėsino nužudyti du bejėgiškos būklės žmones P. Š. ir R. B. ir nužudė bejėgiškos būklės R. B.*

Šios M. G.–K. padarytos nusikalstamos veikos buvo kvalifikuotos pagal BK 22 straipsnio 1 dalį, 129 straipsnio 2 dalies 2, 5 punktus (pasikėsinimas nužudyti bejėgiškos būklės P. Š. ir R. B.) ir pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 2 punktą (bejėgiškos būklės R. B. nužudymas) ir skiriant M. G.–K. bausmę, autoriaus nuomone, pagrįstai teismo įvertintos kaip sudarančios idealią nusikalstamų veikų sutaptį⁹⁴. Juk reikėtų sutikti, kad nors M. G.–K. padarytos nusikalstamos veikos numatytos tame pačiame BK specialiosios dalies straipsnyje, R. B. buvo nužudyta siekiant nužudyti P. Š. ir R. B., t.y. įgyvendinant vienos nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius (bandant nužudyti P. Š. ir R. B.), tais pačiais veiksmais buvo visiškai įgyvendinta ir kitos nusikalstamos veikos sudėtis (nužudyta R. B.).

Panašiai vertintinos ir tos situacijos, kai asmuo, pasikėsindamas į gyvybę nukentėjusiojo, turinčio specialiuosius būtinus požymius, tuo pačiu metu nužudo kitą šių požymių neturintį žmogų. Pavyzdžiui, *kaltininkas, siekdamas bet kokiū būdu atsikratyti savo nėsčia žmona, šauna į ją, tačiau pataiko į šalia žmonos buvusią jos draugę bei ją nužudo*. Taigi, kvalifikuojant šias kaltininko padarytas nusikalstamas veikas, autoriaus nuomone, tektų pripažinti, jog kaltininkas pasikėsino kitų žmonių gyvybei pavojingu būdu nužudyti savo nėsčią žmoną (BK 22 str. 1 d.,

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-593/2010.

129 str. 2 d. 3, 4, 7 p.) ir tuo pačiu nužudė jos draugę kitų žmonių gyvybei pavojingu būdu (BK 129 str. 7 p.), o šios nusikalstamos veikos tarpusavyje sudaro idealią nusikalstamų veikų sutaptį.

Be to, yra įmanoma ir tokia situacija, kad idealią nusikalstamų veikų sutaptį sudarys ne tik tame pačiame BK straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos, tačiau ir to paties BK straipsnio toje pačioje dalyje numatytos nusikalstamos veikos. Pavyzdžiui, idealią nusikalstamų veikų sutaptį tektų pripažinti tuo atveju, kai kaltininkas, siekdamas patenkinti savo lytinę aistrą, vienu metu seksualiai prievartauja du ar daugiau asmenis. Šios kaltininko padarytos nusikalstamos veikos turėtų būti kvalifikuojamos pagal BK 150 straipsnį ir atitinkamą jo dalį tiek kartų, kiek yra nukentėjusiųjų, ir jos visos tarpusavyje sudarytų idealią nusikalstamų veikų sutaptį. Toks idealios nusikalstamų veikų sutapties traktavimas, autoriaus nuomone, būtų galimas ir kitokio pobūdžio nusikalstamosiose veikose, kuriose „kelių šaltinių“ arba „kelių nukentėjusiųjų“ kriterijaus buvimas, vadovaujantis teismų praktika⁹⁵, sudaro nusikalstamų veikų daugetą⁹⁶.

Dėl aukščiau paminėtų priežasčių, siūlytina tikslinti T. Girdenio pateiktą idealios nusikalstamų veikų sutapties sampratą, idealią nusikalstamų veikų sutaptį suvokiant kaip teisinę situaciją, *kai įgyvendinant vienos nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, tais pačiais veiksmais ar neveikimu visiškai įgyvendinama ir kitos nusikalstamos veikos sudėtis.*

6. Nauja nusikalstamų veikų daugeto, realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių terminija

Nuo 2003 m. gegužės 1 dienos, pasikeitus nusikalstamų veikų daugeto instituto turiniui, baudžiamosios teisės doktrina pateikė ir keletą daugeto, realios ir idealios sutapties terminų vartojimo korekcijų. Kai kurios iš siūlomų korekcijų, autoriaus nuomone, turi pagrįsto pagrindo „prigyti“ baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje, tačiau yra ir tokių siūlymų, kurie įneša šiek tiek sumaišties ir yra daugiau formalūs, negu sukuriantys bent minimalią apčiuopiamą naudą baudžiamosios teisės mokslui. Tokią nuomonę autorius susidarė įvertinęs Lietuvos mokslininkų siūlymus daugeto instituto terminą prilyginti sutapties instituto terminui, idealios

⁹⁵ Tokios teismų praktikos pagrįstumas šiame darbe nenagrinėjamas.

⁹⁶ Pvz. vagystės atveju – įsibraunant į studentų bendrabučio kambarį ir pagrobiant keliems nukentėjusiesiems priklausantį turtą (atskira veika grobiant atskiram savininkui priklausantį turtą ir suvokiant, kad grobiamas turtas priklauso skirtingiems savininkams).

nusikalstamų veikų sutapties terminą – nusikalstamų veikų sutapties, o realios nusikalstamų veikų sutapties – nusikalstamų veikų pakartotinumui terminams.

Kaip jau minėta, įsigaliojus 2000 metų BK, liko tik viena nusikalstamų veikų daugeto forma – sutaptis. Visuotinai žinoma, kad nusikalstamų veikų sutaptis susideda iš dviejų rūšių – realios ir idealios sutapties. Tačiau ar tikrai nusikalstamų veikų sutaptis yra daugeto forma, o reali ir ideali nusikalstamų veikų sutaptys yra nusikalstamų veikų sutapties rūšys, o ne daugeto formos? Vienareikšmiško atsakymo į šiuos klausimus baudžiamosios teisės doktrina ir teismų praktika nepateikia. Antai, pasak V. Piesliako „nusikalstamų veikų daugetas pagal 2000 metų BK gali įgauti dvi teisiškai reikšmingas formas: idealiosios sutapties ir realiosios sutapties“⁹⁷. Šis apibrėžimas lyg ir pateikia atsakymą į aukščiau išdėstytą klausimą, tačiau sekančiuose to paties mokslininko knygos lapuose vėl užduoda naujų klausimų. Problema tame, kad toliau šios sutaptys yra aprašomos kaip nusikalstamų veikų sutapties formos, o sutapties terminas prilygintas daugeto terminui⁹⁸. Vietoje to, kad terminai būtų vartojami aiškiai ir sistemaiškai, jais žongliuojama priklausomai nuo situacijos: kai kalbama apie pavienės nusikalstamos veikos atribojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto kriterijus, pasirenkamas patogesnis terminas – daugetas, kadangi jis tiksliau atspindi reiškinio esmę, t.y. pavienės (vienos) nusikalstamos veikos atribojimas nuo jų daugeto (kelių nusikalstamų veikų). Tačiau kai kalbama apie daugeto sampratą ir jo rūšis, daugetas, neaišku kodėl, įgyja kitą terminą – sutapties. Tokių ir panašių neaiškumų kyla ir analizuojant teismų praktiką. Kaip pažymėjo Lietuvos Aukščiausiasis teismas „nusikalstamų sutaptis yra tada, kai asmuo padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, savo požymiais atitinkančių veikas, numatytas keliuose BK specialiosios dalies straipsniuose“⁹⁹. Pagal teismo pateiktą nusikalstamų veikų sutapties sampratą darytina išvada, kad nusikalstamų veikų sutaptis buvo apibrėžiama pagal nusikalstamų veikų daugeto doktrininę sampratą. Tačiau analizuojant kitą baudžiamąją bylą galima pastebėti, kad teismas, vertindamas bylos aplinkybes sprendė, ar yra nusikalstamų veikų daugetas, o ne sutaptis „apeliacinės instancijos teismas turėjo vertinti, kaip

⁹⁷ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 124.

⁹⁸ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008, P. 125-149.

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-267/2010.

tokiu atveju turi būti kvalifikuojamas šių suklastotų PVM sąskaitų faktūrų panaudojimas – ar kaip pavienis nusikaltimas ar kaip nusikaltimų daugetas¹⁰⁰.

Taigi, apibendrinus tai, kas aukščiau išdėstyta, ir įvertinus tai, kad nusikalstamų veikų daugetas, kaip institutas, turi savo istorinę reikšmę bei teisingiau atspindi šio instituto prasmę – specifinį kelių nusikalstamų veikų vertinimą lyginant su pavienės nusikalstamos veikos vertinimu, pritartina T. Girdenio teiginiui, kad „atsisakius recidyvo kaip nusikalstamų veikų daugeto formos ir naujai apibrėžus nusikalstamų veikų daugeto sampratą, nusikalstamų veikų sutaptis turi prarasti savo dabartinę prasmę ir turi būti prilyginta nusikalstamų veikų daugetui“¹⁰¹. Tokiu atveju reali ir ideali nusikalstamų veikų sutaptys taptų nusikalstamų veikų daugeto formomis, o sutapties, kaip vienintelės nusikalstamų veikų daugeto formos, atsisakytina siekiant išvengti nieko neduodančio skirstymo dėl skirstymo.

Priešingai nei aukščiau aprašytu atveju, autoriaus pritarimo sulaukia mokslininkų siūlymas vietoje „nusikalstamų veikų idealios sutapties“ termino vartoti „nusikalstamų veikų sutapties“ terminą, tuo pačiu „realios nusikalstamų veikų sutapties“ terminą keičiant į „nusikalstamų veikų pakartotinumą“ terminą. Vienas aktyviausių šios pozicijos šalininkų A. Nevera pažymėjo, kad dabartiniai nusistovėję terminai „ideali nusikalstamų veikų sutaptis“ ir „reali nusikalstamų veikų sutaptis“, verčiant šiuos terminus pažodžiui, visiškai neatspindi šių reiškinių esmės. Problema čia išvelgiama dėl to, kad abu šie terminai yra kilę iš Vokietijos baudžiamosios teisės ir puikiai jai tinka¹⁰², tačiau, skirtingai nei Vokietijos baudžiamojoje teisėje, Lietuvoje vartojami terminai savo lingvistine prasme stipriai nutolsta nuo teisinės situacijos, kurią jais norima apibūdinti¹⁰³. Ir iš tikrųjų, tenka pritarti A. Neveros nuomonei, kad realios nusikalstamų veikų sutapties terminą lingvistiniu metodu aiškinant kaip tikrą sutapimą, „tais atvejais, kai asmuo skirtingomis veikomis padaro dvi ar daugiau tapačių, vienaarūšių ar įvairiarūšių nusikalstamų veikų, kokio nors sutapimo

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2009.

¹⁰¹ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 17.

¹⁰² Vokietijos baudžiamojoje teisėje vartojami terminai „ideal konkurrenz“ ir „real konkurrenz“ pagal prasmę beveik atitinka pas mus vartojamus terminus „ideali sutaptis“ ir „reali sutaptis“. Nevera A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei // Jurisprudencija. LTU mokslo darbai. 2003, 45(37), P. 40.

¹⁰³ Vienas iš skirtumų yra tas, kad Vokietijos baudžiamojoje teisėje nusikalstamų veikų ideali konkurencija suvokiama kaip tuo pačiu poelgiu padaroma viena nusikalstama veika, pažeidžianti kelis baudžiamuosius įstatymus arba tą patį baudžiamąjį įstatymą pažeidžiant kelis kartus (Wessels J. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra. Vilnius: Eugrimas, 2003, P. 247-256), tuo tarpu Lietuvoje ideali sutaptis suprantama kaip situacija, kuomet viena veika (poelgiu) padaromos kelios nusikalstamos veikos.

įžvelgti neįmanoma¹⁰⁴. Atsižvelgiant į tai, „realios nusikalstamų veikų sutapties“ terminas, sutinkamai su A. Neveros siūlymu, keistinas į „nusikalstamų veikų pakartotinumą“ terminą. Pasikeitus šio termino vartojimui, kartu būtų galima pakeisti ir „idealios nusikalstamų veikų sutapties“ terminą, nekeičiant jo turinio. Juk reikėtų pripažinti, kad nors šis terminas ir teisingai atspindi reiškinių – kelių nusikalstamų veikų, sutampančių vienoje idėjoje, padarymą, tačiau jis galėtų būti įvardijamas tiesiog nusikalstamų veikų sutaptimi.

Taigi, apibendrinant šioje dalyje išdėstyta, *siūlytina atsisakyti nusikalstamų veikų sutapties prilyginimo nusikalstamų veikų daugeto institutui ir vieningai, baudžiamajam įstatyme, baudžiamosios teisės doktrinoje, ir teismų praktikoje, vartoti „nusikalstamų veikų daugeto“ ir jo formų – „nusikalstamų veikų sutapties“ ir „nusikalstamų veikų pakartotinumą“ terminus, atitinkančius aukščiau išdėstyta jų prasmę.*

Kartu pažymėtina, kad *nekeičiant idealios ir realios nusikalstamų veikų sutapčių terminų aukščiau siūlomais, ideali ir reali nusikalstamų veikų sutaptys ir doktrinoje ir teismų praktikoje turėtų būti įvardijamos taip, kaip viena jų įvardinta baudžiamajame įstatyme – LR BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punkte, t.y. ideali, o ne idealioji nusikalstamų veikų sutaptis ir, atitinkamai, reali, o ne realioji nusikalstamų veikų sutaptis.* Nors tokių pasikeitimų nauda daugiau formali nei reali, tačiau jie yra būtini siekiant šiuos reiškinius vadinti tikraisiais, formaliaisiais jų vardais.

¹⁰⁴ Nevera A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei // Jurisprudencija. LTU mokslo darbai. 2003, 45(37), P. 41.

III. REALIOS IR IDEALIOS NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPČIŲ ATRIBOJIMO PROBLEMOS

1. Kai kurie realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atribojimo aspektai Lietuvos teismų praktikoje

Ankstesniuose šio darbo skyriuose išnagrinėję vyraujančią realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių sampratą ir požymius, galime susidaryti nuomonę, kad teisingumą vykdančioms institucijoms¹⁰⁵ šias daugeto formas atriboti vieną nuo kitos turėtų būti nesudėtinga. Tereikia nustatyti, ar kelios nusikalstamos veikos buvo padarytos viena veika (poelgiu), ar keliomis veikomis (poelgiais) ir galėsime konstatuoti esant idealią ar, atitinkamai, realią nusikalstamų veikų sutaptį. Tačiau toks išpūdis būtų klaidingas. Klaidingas ne dėl to, kad būtų pasirinktas blogas kriterijus, leidžiantis atriboti šias sutaptis, o dėl to, kad nustatyti keliomis veikomis buvo padarytos kelios nusikalstamos veikos nėra taip paprasta dėl „vienos veikos (poelgio)“ turinio neišsamumo. Be to, kaip jau minėta¹⁰⁶, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasisakęs, kad idealią nusikalstamų veikų sutaptį tarpusavyje gali sudaryti ir keliomis veikomis padarytos kelios nusikalstamos veikos. Matydamas šias problemas ir formuodamas vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹⁰⁷ yra pateikęs keletą išaiškinimų dėl realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių tinkamo identifikavimo nagrinėjant konkrečių kategorijų baudžiamąsias bylas. Antai, Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyrius 2007 m. sausio 4 d. Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalgoje¹⁰⁸ pažymėjo, kad:

jeigu valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo piktnaudžiaudamas padaro, pvz., kontrabandą (BK 199 straipsnis), sukčiavimą (BK 182 straipsnis), pagrobia svetimą turtą arba jį

¹⁰⁵ Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnis // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

¹⁰⁶ Šio darbo 28-31 puslapiuose.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 23 straipsnio 2 dalis // Valstybės žinios, 1994, Nr. 46-851; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 1 straipsnis // Valstybės žinios, 1995, Nr. 36-887.

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. sausio 4 d. „Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga“. Teismų praktika. 2007, Nr. 26.

pasisavina ar iššvaisto (BK 178, 183, 184 straipsniai), veikos kvalifikuojamos kaip nusikalstamų veikų sutaptis¹⁰⁹;

jeigu piktnaudžiaujant nukentėjusiajam padaromas sunkus ar nesunkus sveikatos sutrikdymas arba atimama gyvybė, veikos kvalifikuojamos kaip nusikalstamų veikų sutaptis¹¹⁰;

jeigu dėl tarnybos pareigų neatlikimo kitas asmuo netenka gyvybės, sunkiai ar nesunkiai sutrikdoma jo sveikata ir jeigu kaltininkas numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti tokių padarinių, tačiau lengvabūdiškai tikėjosi jų išvengti, arba, nors ir nenumatė, tačiau pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti, veikos kvalifikuojamos kaip nusikalstamų veikų sutaptis (pagal BK 229 straipsnį ir 132, 137 arba 139 straipsnio atitinkamas dalis)¹¹¹.

Ir nors aukščiau paminėtoje apžvalgoje konkrečiai neįvardijama, kokią sutapties formą sudaro valstybės tarnautojo arba jam prilyginto asmens tarnybos metu padarytos nusikalstamos veikos, galime teigti, kad čia turima omenyje ideali nusikalstamų veikų sutaptis, kadangi valstybės tarnautojas arba jam prilygintas asmuo nusikalstamą veiką įvykdo tuo pat metu ir piktnaudžiaudamas tarnybine padėtimi arba viršydamas įgaliojimus. Štai, P. S., B. G., Ž. L., V. L., R. Z. nuteisti pagal BK 228 straipsnio 1 dalį ir BK 300 straipsnio 1 dalį už tai, kad jie, būdami Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorės 2003 m. sausio 20 d. įsakymu Nr. A-368 sudarytos Komisijos išlikusių buvusių sodybų statinių ir (ar) sodų liekanų saugomose teritorijose faktui nustatyti nariai, o P. S. – pirmininkas, veikdami kartu, piktnaudžiavo tarnybine padėtimi, suklastoto tikrą dokumentą – 2006 m. gruodžio 19 d. aktą, o P. S. dar ir panaudojo šį suklastotą dokumentą¹¹². Už šių nusikalstamų veikų padarymą P. S., B. G., Ž. L., V. L., R. Z. baudmės paskirtos vadovaujantis BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punktu, kas leidžia konstatuoti, kad teismas P. S., B. G., Ž. L., V. L., R. Z. padarytas nusikalstamas veikas traktavo kaip sudarančias idealią nusikalstamų veikų sutaptį.

Idealią nusikalstamų veikų sutaptį su BK 225 straipsnyje numatyta nusikalstama veika taip pat sudarys ir tie atvejai, kai valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo kaip kyšį priima

¹⁰⁹ Ten pat, 34 punktas.

¹¹⁰ Ten pat, 35 punktas.

¹¹¹ Ten pat, 42 punktas.

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-16/2010.

tuos daiktus, kurių įgijimas sudaro atskiros nusikalstamos veikos sudėtį¹¹³ (pvz. kaip kyšį įgijus nusikalstamu būdu gautą turtą (BK 189 str.), neviešus elektroninius duomenis (BK 198 str.), akcizais apmokestinamas prekes, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą (BK 199⁽²⁾ str.), šaunamąjį ginklą, šaudmenis, sprogmenis ar sprogstamąsias medžiagas (BK 253 str.) ir kt.).

Dėl idealios nusikalstamų veikų sutapties Lietuvos Aukščiausiasis Teismo teisėjų senatas pasisakė ir 2004 m. birželio 18 d. nutarime Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“ – *jei asmuo nesuprato savo veikos pavojingumo kito žmogaus gyvybei ir nenumatė, kad dėl jo veikos bus atimta gyvybė kitam žmogui, tačiau suprato ir numatė, kad dėl jo veikos gali būti sutrikdyta kito žmogaus sveikata, ir taip veikdamas padarė sveikatos sutrikdymus, sukėlusius nukentėjusiojo mirtį, veika kvalifikuojama pagal BK 132 ir 135 ar 138 straipsniuose numatytų nusikaltimų sutaptį, jeigu dėl žmogaus gyvybės atėmimo yra neatsargi kaltė*¹¹⁴. Ir nors šis išaiškinimas labiau pasitarnauja sprendžiant pavienės nusikalstamos veikos (BK 129 str.) atirbojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto (BK 132 ir 135 ar 138 str.) problemą, o ne atirbojant realią nusikalstamų veikų sutaptį nuo idealios, reikėtų pripažinti, kad jis yra reikšmingas ir sutapčių atirbojimui, kadangi leidžia nustatyti, kokios teisinės situacijos teismų praktikoje gali būti laikomos kaip sudarančios idealią nusikalstamų veikų sutaptį. Šiuo konkrečiu išaiškinimu, autoriaus nuomone, buvo konstatuota, kad idealią nusikalstamų veikų sutaptį gali sudaryti tokios situacijos, kai tarp tarpinių ir galutinių padarinių, kurie atskirai sudaro savarankišką baigtą nusikalstamą veiką, egzistuoja skirtingas kaltės santykis (tyčinis tarpinis ir neatsargus galutinis padariniai)¹¹⁵.

Kaip ideali nusikalstamų veikų sutaptis suvokiamos ir tokios situacijos, kai kaltininkas, pasikėsindamas į gyvybę nukentėjusiojo, turinčio specialiuosius būtinus požymius (artimo giminaičio ar šeimos nario, nėščios moters, mažamečio ar bejėgiškos būklės asmens ar kt.), tuo pačiu metu nužudo kitą šių požymių neturintį žmogų. Šiuo atveju kaltininko padarytos nusikalstamos veikos kvalifikuojamos kaip baigtas nužudymas to asmens, kuris faktiškai nužudytas, ir kaip pasikėsinimas nužudyti tą asmenį, į kurį buvo kėsintasi¹¹⁶. Be to, kaip jau

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimo Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“ 15 punktas. Teismų praktika. 2004, Nr. 21.

¹¹⁴ Ten pat, 27 punktas.

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-354/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-226/2009.

¹¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1999 m. birželio 18 d. nutarimo Nr. 18 „Dėl teismų praktikos nužudymų bylose“ 2 punktas. Teismų praktika. 1999, Nr. 11.

minėta¹¹⁷, idealią nusikalstamų veikų sutaptį sudarys ir tie atvejai, kai pasikėsindamas nužudyti du ar daugiau žmonių, kaltininkas nužudo vieną jų, o kitas (kiti) lieka gyvi¹¹⁸.

Tuo atveju, kai veikdamas pavojingu kitų žmonių gyvybei būdu kaltininkas siekė nužudyti ir nužudė vieną žmogų, o kitiems padarė sveikatos sutrikdymą, veika kvalifikuojama pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 7 punktą kaip nužudymas pavojingu kitų žmonių gyvybei būdu ir pagal BK 135 straipsnio 2 dalies 7 punktą, 138 straipsnio 2 dalies 7 punktą ar 140 straipsnį, priklausomai nuo sveikatos sutrikdymo laipsnio¹¹⁹.

Šalia jau paminėtų išaiškinimų, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senatas taipogi pasisakė ir dėl nusikalstamų veikų, kurios sudaro idealią nusikalstamų veikų sutaptį su kontrabandos nusikalstama veika. Šio teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarime Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ pažymėta, kad *neteisėtas privalomų pateikti muitiniam tikrinimui daiktų gabenimas, taip pat šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmėnų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų ar kitų strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) gabenimas be leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, susijęs su neteisėtu Lietuvos Respublikos valstybės sienos perėjimu, kvalifikuojamas pagal BK 199 straipsnio 1 ar 2 dalį ir BK 291 straipsnio 1 dalį¹²⁰. Analogiškai vertintinos ir tos situacijos, kai asmuo suklastoja dokumentą ir jį pateikia muitiniam tikrinimui – asmuo, suklastojęs muitinės deklaraciją ar kitą dokumentą ir pateikęs juos muitiniam tikrinimui, atsako pagal BK 199 straipsnio 1 ar 2 dalį ir BK 300 straipsnio 1 ar 2 dalį. Asmuo, žinomai suklastojęs muitinės deklaraciją ar kitą dokumentą, reikalingą kontrabandai padaryti, jei muitiniam tikrinimui ją pateikė kitas asmuo, atsako kaip kontrabandos bendrininkas, ir jo veika kvalifikuojama pagal BK 24 straipsnio atitinkamą dalį, BK 199 straipsnio 1 ar 2 dalį ir BK 300 straipsnio 1 ar 2 dalį¹²¹. Čia svarbu pažymėti aplinkybę, kad teismai šias nusikalstamas veikas vertina kaip sudarančias idealią sutaptį net ir tais atvejais, kai tarp dokumento suklastojimo ir jo pateikimo muitiniam tikrinimui praeina gana ilgas laiko tarpas. Štai, L. Z. pripažinta kalta ir nuteista už tai, kad laivu „(duomenys neskelbtini)“ iš*

¹¹⁷ Šio darbo 33-34 puslapiuose.

¹¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-593/2010.

¹¹⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismo teisėjų senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimo Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“ 18 punktas. Teismų praktika. 2004, Nr. 21.

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimo Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ 7.1 punktas. Teismų praktika. 2004, Nr. 20.

¹²¹ Ten pat, 7.2 punktas.

Jungtinių Arabų Emyratų per Vokietijos Federacinės Respublikos Hamburgo jūrų uostą į Klaipėdos jūrų uostą, jūriniame konteineryje Nr. (duomenys neskelbtini) gabeno privalomų pateikti muitinei 481 789 Lt vertės 125 596 vnt. įvairių namų apyvokos reikmenų krovinį, suklastojimo tikrą dokumentą, turėdama tikslą vėliau jį panaudoti darant kontrabandą. Ikiteisminio tyrimo metu ir teisme nenustatytu laiku, nenustatytoje vietoje, Jungtiniuose Arabų Emyratuose, firmos „M. T.“ vardu sudarė prekių pirkimo-pardavimo sutartį Nr. (duomenys neskelbtini) (2003-09-03), kurią patvirtino antspaudu ir atsakingo asmens parašu firmos „M. T.“ įgaliotas atstovas, sutarties priede įrašė žinomai neteisingus duomenis apie gabenamų prekių kiekį – nurodė, kad gabenamas 23 080 vnt., o ne 125 596 vnt. įvairių namų apyvokos reikmenų kroviny ir 2003-11-15 šio dokumento kopiją faksograma persiuntė A. L. , nurodydama įrašyti į firmos „M. T.“ sąskaitas jos pateiktame sąraše ir kontrakto priede esančius žinomai neteisingus duomenis apie gabenamų prekių kiekį. Šiais savo veiksmais nuteistoji padarė nusikaltimus, numatytus BK 199 str. 1 d. ir BK 300 str. 3 d.¹²² Už šių nusikalstamų veikų padarymą L. Z. paskirtos bausmės, vadovaujantis BK 63 str. 1 d., 5 d. 1 p. (esant idealiai nusikalstamų veikų sutapčiais), subendrintos apėmimo būdu. Taigi, reikėtų pripažinti, kad nors dokumento suklastojimas ir kontrabanda buvo padarytos atskiriom savarankiškam veikom ir skirtingu laiku, tačiau įgyvendinant kontrabandos nusikalstamos veikos sudėtį, kartu buvo visiškai įgyvendinta ir dokumento suklastojimo nusikalstamos veikos sudėtis.

Atsižvelgiant į teismų praktiką, idealią nusikalstamų veikų sutaptį su kontrabanda taip pat sudaro ir šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) neteisėtas gaminimas, įgijimas, laikymas, nešiojimas, gabenimas ir jų neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Šios nusikalstamos veikos kvalifikuojamas pagal BK 199 straipsnio 2 dalį ir atitinkamai pagal BK 253, 256, 259, 260, 266, 267 straipsnius¹²³.

Realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atribojimui ir tinkamam identifikavimui taip pat reikšmingas ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas

¹²² Klaipėdos apygardos teismo 2007 m. gruodžio 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-50-113/2007; Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-144/2008.

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimo Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje“ 7.3 punktą. Teismų praktika. 2004, Nr. 20.

Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“¹²⁴. Vadovaujantis juo, *jei BK 119, 254, 256, 263, 296, 302, 306 straipsniuose numatytais veiksmais kartu pagrobiamas apyvartoje esantis turtas (pvz., radioaktyvios ar branduolinės medžiagos pagrobiamos kartu su kapsule ar kasete, kurioje jos buvo laikomos, narkotinės medžiagos pagrobiamos kartu su seifu, kuriame jos saugomos), tai tokia veika kvalifikuojama kaip idealioji sutaptis su veikomis, numatytomis BK 178 ar 180 straipsniuose.*¹²⁵ Lygiai taip pat vertintinos ir atvirkštinės situacijos – kai grobiant apyvartoje esantį turtą kartu pagrobiamas ir daiktai išimti iš apyvartos, ar daiktai, kurių apyvarta yra ribota (BK 119, 254, 256, 263, 296, 302, 306 straipsniai).

Pagal BK 178 straipsnio 2 dalį ir 180 straipsnio 2 dalį, vagystę ir plėšimą kvalifikuojantis požymis yra įsibrovimas į patalpą (vagystės ir plėšimo atveju), saugyklą ar saugomą teritoriją (vagystės atveju). Vadovaujantis analizuojamo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimo 15 punktu, kai į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją patenkama suklastojus dokumentą ar panaudojant suklastotą dokumentą, veika kvalifikuojama kaip nusikalstamų veikų, numatytų BK 178 straipsnio 2 dalyje ar 180 straipsnio 2 dalyje, ir BK 300 straipsnyje sutaptis. Šiuo atveju sutapties (daugeto) forma priklauso nuo to, ar kaltininkas pats suklastojo dokumentą, ar panaudojo kito asmens suklastotą dokumentą: *jei pats kaltininkas suklastojo ir panaudojo paties suklastotą dokumentą, veika kvalifikuojama kaip realioji nusikalstamų veikų, numatytų BK 300 straipsnyje ir BK 178 ar 180 straipsnyje, sutaptis. Jei jis panaudojo kito asmens suklastotą dokumentą, veika kvalifikuotina kaip idealioji BK 300 straipsnyje ir BK 178 ar 180 straipsnyje numatytų nusikalstamų veikų sutaptis*¹²⁶. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad jei tokiu būdu įsibraunant į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją ne tik pagrobiamas, bet dar ir sugadinamas ar sunaikinamas kitas svetimas turtas, veika kvalifikuojama kaip idealioji nusikalstamų veikų, numatytų BK 300 straipsnyje, 178 ar 180 straipsnyje ir 187 straipsnyje, sutaptis.

Atkreipiant dėmesį į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimus dėl realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių, svarbu paminėti ir šio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. vasario 22 d. Teismų praktikos nusikalstamo susivienijimo baudžiamosiose bylose

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika. 2005, Nr. 23.

¹²⁵ Ten pat, 4 punktas.

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimo Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ 15 punktas. Teismų praktika. 2005, Nr. 23.

apibendrinimo apžvalgą¹²⁷, vadovaujantis kuria nusikalstamas susivienijimas (BK 249 str.) ir jo dalyvių padarytos kitos veikos visais atvejais sudaro nusikalstamų veikų realiąją sutaptį. Tuo tarpu padarytos kitos veikos gali sudaryti tiek realią, tiek ir idealią nusikalstamų veikų sutaptį¹²⁸.

Aukščiau paminėti bei kiti¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimai, autoriaus nuomone, palengvino teismų darbą vertinant, ar asmens padarytos kelios nusikalstamos veikos sudaro vieną ar kitą sutaptį. Tačiau reikėtų pripažinti, kad net ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pasitaiko atvejų, kai šis teismas, skirtingose tos pačios kategorijos baudžiamosiose bylose, remdamasis savo pateiktais išaiškinimais teisingai įvertina esant realią ar idealią nusikalstamų veikų sutaptį, tačiau išskiria vis kitus sutapčių atribojimo kriterijus (požymius), ar jau išskirtus papildo naujais.

Štai, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas 2004 m. gruodžio 30 d. nutarime Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“¹³⁰ išaiškino teismams, kad: *nužudymas išžaginimo ar seksualinio prievartavimo metu priklausomai nuo nužudymo padarymo laiko kvalifikuojamas kaip nusikaltimų idealioji ar realioji sutaptis pagal BK 129 straipsnio atitinkamą dalį ir BK 149 ar 150 straipsnio atitinkamą dalį¹³¹; asmens, kuris su nukentėjusiuoju lytiškai santykiavo ir tenkino lytinę aistrą veikos sudaro nusikaltimų sutaptį ir kvalifikuojamas pagal BK 149 ir 150 straipsnių atitinkamas dalis. Jei asmuo su nukentėjusiuoju lytiškai santykiavo ir iš karto po to tenkino lytinę aistrą arba atvirkščiai, padarytos veikos sudaro idealiąją išžaginimo ir seksualinio prievartavimo nusikaltimų sutaptį. Jei lytinis santykiavimas ir lytinės aistros tenkinimas padaryti keliomis skirtingomis veikomis ir tarp jų yra laiko tar-*

¹²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. vasario 22 d. „Teismų praktikos nusikalstamo susivienijimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga“. Teismų praktika. 2007, Nr. 26.

¹²⁸ Ten pat, 9 punktas.

¹²⁹ Pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas su pakeitimais, padarytais 1999 m. birželio 18 d., „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 ir 275 str.)“. Teismų praktika. 1998, Nr. 10 ir 11; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika. 2004, Nr. 22; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 55 „Dėl teismų praktikos nusikalstamų veikų finansų sistemai baudžiamosiose bylose (BK 214, 215, 219, 220, 221, 222, 223 straipsniai)“. Teismų praktika. 2006, Nr. 24; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. kovo 24 d. „Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga“. Teismų praktika. 2009, Nr. 30 ir kt.

¹³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika. 2004, Nr. 22.

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimo „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“ 7 punktas. Teismų praktika. 2004, Nr. 22.

pas, padarytos veikos sudaro realiąją nusikaltimų sutaptį¹³². Kaip jau buvo minėta¹³³, lytinis santykiavimas ir lytinės aistros tenkinimas padaromas keliomis skirtingomis veikomis, todėl nereikėtų šio kriterijaus išskirti kaip padedančio atriboti vieną sutaptį nuo kitos. Tačiau, vadovaujantis šiuo teismo išaiškinimu, galime teigti, kad teismas pasisakė, jog pagrindinis (ir vienintelis tikras) kriterijus leidžiantis atriboti idealią sutaptį nuo realios išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose – laiko tarpas tarp padarytų nusikalstamų veikų.

Tačiau šį ir papildomus kriterijus šios kategorijos bylose teismas išskyrė nagrinėdamas baudžiamąją bylą, kurioje *D. K. nuteistas už tai, kad 2004 m. lapkričio 1 d., apie 2 val. nakties, veikdamas bendrininkų grupėje kartu su T. K., panaudodami fizinį smurtą nukentėjusiosios E. T. atžvilgiu, t. y. D. K. sudavus vieną kartą ranka nukentėjusiajai E. T. į nosį ir atėmus iš pastarosios mobiliojo ryšio telefoną, kad ji negalėtų prisišaukti pagalbos, T. K. vairuojamu automobiliu „Mercedes Benz“ prievarta nusivežė nukentėjusiąją į (duomenys neskelbtini) esantį mišką, kur E. T. pabandžius pabėgti iš automobilio, T. K. ir D. K. įspyrė nukentėjusiajai į įvairias kūno vietas ne mažiau kaip du kartus bei pagrasino, kad E. T. atsisakius su jais lytiškai santykiuoti bei tenkinti lytinę aistrą oraliniu būdu, ji bus paskandinta šalia esančiame tvenkinyje ir išžaginta dešimties nepažįstamų vaikinių, tokiu būdu palaužus nukentėjusiosios valią, T. K. atliko vieną prievartinį lytinį aktą automobilyje „Mercedes Benz“, v.n. (duomenys neskelbtini) su E. T. prieš jos valią, t. y. ją išžagino. D. K., tęsdamas nusikalstamą veiką, išlipus nukentėjusiajai E. T. iš automobilio, miške, paėmęs E. T. už plaukų ir palenkęs jos galvą prie savo lytinio organo, tenkino savo lytinę aistrą oraliniu būdu su E. T. prieš jos valią, t. y. ją seksualiai prievartavo. Seksualiai išprievartavęs nukentėjusiąją E. T., D. K., toje pačioje vietoje ir tuo pačiu metu atliko vieną prievartinį lytinį aktą su gulinčia ant žemės E. T. prieš jos valią, t. y. ją išžagino¹³⁴.*

Šioje byloje teismas pasisakė, kad vertinant kokią nusikalstamų veikų sutaptį sudaro lytinis santykiavimas ir lytinės aistros tenkinimas, reikia įvertinti: a) kiek veikų padarė kasatorius; b) ar veika kelis kartus pažeistas tas pats ar pažeisti skirtingi BK straipsniai; c) ar tarp veikų yra laiko tarpas ir ar galima padarytas veikas vertinti kaip padarytas tuo pat metu; d) ar

¹³² Ten pat, 17 punktas.

¹³³ Šio darbo 28 puslapyje.

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-437/2006.

*padarytas veikas sieja vieningas sumanymas*¹³⁵. Pirmų dviejų kriterijų įvardijimas, autoriaus nuomone, vertintinas kritiškai, nes, kaip jau aptarta, lytinis santykiavimas ir lytinės aistros tenkinimas yra padaromi dvejomis skirtingomis veikomis ir sudaro dvi atskiras nusikalstamas veikas, numatytas skirtinguose BK straipsniuose. Tačiau pastebėtina, kad šalia „laiko tarpo“ kaip sutapčių atribojimo kriterijaus yra išskiriamas ir „*vieningo sumanymo buvimo*“ kriterijus. Ir nors šioje byloje teismas nusikalstamų veikų daugeto teisinę situaciją, atsižvelgiant į teismų praktiką, tinkamai įvertino kaip sudarančią idealią nusikalstamų veikų sutaptį, toks papildomų kriterijų įvardijimas laikytinas teismo nenuoseklumu formuojant realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atribojimo kriterijus.

Dar vienas pavyzdys baudžiamųjų bylų, kuriose Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, konstatuodamas idealios nusikalstamų veikų sutapties buvimą, pasirėmė skirtingais jos išskiriamais požymiais – viešosios tvarkos pažeidimo kartu sutrikdant sveikatą baudžiamosios bylos. Štai, *D. T. nuteistas už tai, kad 2005 m. gegužės 22 d., laikotarpiu nuo 2 val. iki 3 val., (duomenys neskelbtini) namo kieme, esančiame Utenoje, viešojoje vietoje, būdamas tarpusavyje susitaręs ir veikdamas kartu su A. C., A. S., M. P. ir R. I., dėl chuliganiškų paskatų, sugriebė P. M. už drabužių, sudavė kumščiu į krūtinę ir pargriovė ant žemės, [...], tuo nukentėjusiajam [...] padarė nesunkų sveikatos sutrikdymą bei įžūliais veiksmais demonstravo nepagarbą aplinkiniams ir sutrikdė visuomenės rimtį bei tvarką*¹³⁶. Šias D. T. padarytas nusikalstamas veikas teismas kvalifikavo kaip viešosios tvarkos pažeidimą (BK 284 str. 1 d.) ir nesunkų sveikatos sutrikdymą (BK 138 str. 2 d. 8 p.), o pasisakydamas dėl daugeto formos, pažymėjo, kad jos tarpusavyje sudaro idealią nusikaltimų sutaptį, nes *viena veika tuo pačiu metu, esant bendram sumanymui padarytos skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose numatytos nusikalstamos veikos*¹³⁷.

Kitoje byloje *L. K. nuteistas už tai, kad kartu su Ž. Ū., 2006 m. gegužės 9 d., apie 00.10 val., Kaune, prie 36-ojo namo R. Kalantos g., būdami apsvaigę nuo alkoholio, dėl chuliganiškų paskatų spardė nukentėjusįjį A. D. į įvairias kūno vietas bei sudavė nukentėjusiajam ne mažiau*

¹³⁵ Ten pat.

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585/2006.

¹³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585/2006.

*kaip penkis smūgius kumščiais į galvą, taip padarė jam [...] nesunkų sveikatos sutrikdymą, bei išūliais veiksmais demonstravo nepagarbą aplinkiniams*¹³⁸.

Šioje byloje teismas konstatavo, kad L. K. nusikalstamos veikos padarytos *tuo pat metu ir toje pačioje vietoje* kvalifikuotos pagal BK 284 straipsnio 1 dalį (dėl nepagarbos pademonstravimo aplinkiniams išūliais veiksmais) ir BK 138 straipsnio 2 dalies 8 punktą (dėl nesunkaus sveikatos sutrikdymo nukentėjusiajam, panaudojant prieš jį fizinį smurtą dėl chuliganiškų paskatų), *todėl šiuo atveju yra ideali nusikalstamų veikų sutaptis*¹³⁹.

Tokių ir panašių atvejų Lietuvos teismų praktikoje yra ne vienas ir ne du, tačiau, autoriaus nuomone, tai neleidžia teigti, kad visais panašiais atvejais teismai esmingai nukrypsta nuo „idealios“ ar „realios“ nusikalstamų veikų sutapties doktrininio ir teisinio aiškinimo. Nesvarbu, kad šiose bylose buvo pasiremta skirtingais požymiais, ar šių požymių teismo sprendime nurodyta nepakankamai, tenka pripažinti, kad abiem nagrinėtais atvejais atitinkama nusikalstamų veikų sutaptis buvo identifikuota teisingai (atsižvelgiant į teismų praktiką). Žinoma, tokios situacijos, nors ir įvertintos teisingai, neturėtų būti toleruojamos, kadangi *nusikalstamų veikų daugeto formų požymiai turėtų būti vieningai aiškūs ir objektyviai patikrinami (įvertinami). Tik tokiu atveju būtų galima užtikrinti, kad šie požymiai visais atvejais bus naudojami teismo vidiniam įsitikinimui suformuoti, o ne jau suformuotam vidiniam įsitikinimui pagrįsti.*

Tačiau reikėtų pastebėti, kad kai kurių kategorijų bylose realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atribojimo problema vis dar yra akivaizdi ir reikalaujanti teismų nuoseklumo vertinant vienos ar kitos sutapties buvimą. Kaip vieną iš pavyzdžių, patvirtinančių Lietuvos teismų nenuoseklumą vertinant, ar padarytos nusikalstamos veikos sudaro realią, ar idealią nusikalstamų veikų sutaptį, galime panagrinėti keletą analogiškų situacijų, kuriose teismai priėmė skirtingus sprendimus. Štai, *D. M. pagal BK 281 straipsnio 5 dalį nuteistas už tai, kad, vairuodamas transporto priemonę, pažeidė kelių eismo saugumo taisykles ir dėl to įvyko eismo įvykis, kurio metu žuvo žmogus, t. y. 2008 m. rugsėjo 8 d., apie 22.35 val., vairuodamas automobilį „Peugeot 406“ (valst. Nr. (duomenys neskelbtini)) ir važiuodamas Vilniuje, Ukmergės g. Geležinio Vilko g. link, ties transporto stotele „Šeškinė“, pažeidė Kelių eismo taisyklių (toliau – KET) 9, 14, 37 ir 133 punktų reikalavimus, [...] dėl to, pastebėjęs į pėsčiųjų*

¹³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-417/2007.

¹³⁹ Ten pat.

perėją įžengusią M. G., nespėjo prieš perėją sustabdyti automobilio, kad praleistų pėsčiąją, ir partrenkė ją; dėl šio eismo įvykio M. G. patyrė sužalojimų, nuo kurių mirė.

D. M. nuteistas pagal BK 144 straipsnį už tai, kad paliko be pagalbos žmogų, kai grėšė pavojus jo gyvybei, t. y. 2008 m. rugsėjo 8 d., apie 22.35 val., Vilniuje, Ukmergės g., sukėlęs eismo įvykį, kurio metu automobiliu „Peugeot 406“ (valst. Nr. (duomenys neskelbtini) ant pėsčiųjų perėjos partrenkė pėsčiąją M. G., ir taip sukėlęs pavojų jos gyvybei, iš įvykio vietos pasišalino, nesiėmė jokių priemonių, kad nukentėjusiajai būtų suteikta pirmoji medicinos pagalba, nors turėjo tokią galimybę. Skirdamas galutinę subendrintą bausmę už šių nusikalstamų veikų padarymą, teismas vadovavosi LR BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punktu, numatančiu bausmės skyrimą esant idealiai nusikalstamų veikų sutapčiai¹⁴⁰.

Tačiau kitoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtoje baudžiamojoje byloje analogiška situacija buvo įvertinta kaip reali nusikalstamų veikų sutaptis: *M. Š. nuteistas už tai, kad jis 2006 m. gruodžio 7 d., apie 1.00 val., Kaišiadorių r., Rumšiškių m., Lekavičiaus g., vairuodamas automobilį „Audi 80“ (valst. Nr. (duomenys neskelbtini)) būdamas neblaivus, pažeidė kelių eismo taisyklių saugumo reikalavimus, [...], todėl kelio vingyje nepasirinko saugaus greičio, nesuvaldė vairuojamo automobilio, nuvažiavo nuo kelio ir apsivertė. Eismo įvykio metu buvo sužalotas R. J., kuris po patirtų sužalojimų, [...] 2006 m. gruodžio 12 d. mirė.*

Be to, M. Š. nuteistas už tai, kad jis 2006 m. gruodžio 7 d., apie 1.00 val., Kaišiadorių r., Rumšiškių m., Lekavičiaus g., būdamas eismo dalyvis – automobilio „Audi 80“ (valst. Nr. (duomenys neskelbtini)) vairuotojas, sukėlęs eismo įvykį, kuriame buvo sužalotas R. J., [...] turėdamas pareigą rūpintis nukentėjusiuoju ir galimybę jam suteikti pagalbą, R. J. nepagelbėjo, kai grėšė pavojus jo gyvybei, ir iš įvykio vietos pasišalino. Skirdamas M. Š. galutinę subendrintą bausmę už šių nusikalstamų veikų padarymą, teismas vadovavosi LR BK 63 straipsnio 1 ir 4 dalimis, numatančiomis bausmės skyrimą esant realiai nusikalstamų veikų sutapčiai¹⁴¹.

Aiškumo šioje situacijoje neįneša ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. kovo 24 d. Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnis)

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-158/2011.

¹⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-106/2011.

baudžiamosiose bylose apžvalga, kurios išvadų 10 punktą nustato, kad „jeigu BK 281 ar BK 282 straipsniuose numatytus nusikaltimus padarę asmenys paliko be pagalbos nukentėjusįjį, kurio gyvybei grėsė pavojus, nors turėjo galimybę suteikti jam pagalbą, jų veika kvalifikuojama pagal minėtų nusikaltimų ir BK 144 straipsnyje numatyto nusikaltimo sutaptį“¹⁴². Taigi, pasisakydamas dėl šių nusikalstamų veikų kvalifikavimo pagal sutaptį, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutylėjo, kurią iš sutapties formų turėjo omenyje.

Teismai nevienareikšmiškai vertina ir tas situacijas, kai sutrikdoma žmogaus sveikata ir jis paliekamas be pagalbos, kai gresia pavojus jo gyvybei. Antai, Vilniaus rajono apylinkės teismo nuosprendžiu Nr. 1-238-298/2011, *A. P. buvo pripažintas kaltu už tyčinį nesunkų A. M. sveikatą sutrikdymą (LR BK 138 str. 1 d.). Tuo pačiu nuosprendžiu A. P. buvo pripažintas kaltu ir už tai, kad savo smurtiniais veiksmais sukėlęs pavojų stipriai apsvaigusios nuo alkoholio nukentėjusiosios A. M. gyvybei, jai nepagelbėjo, paliko ją esant žemai aplinkos temperatūrai gulėti ant žemės, nors turėjo galimybę jai suteikti pagalbą, dėl ko A. M. mirė nuo bendro kūno atvėsimo, t.y. paliko A. M. be pagalbos, kai grėsė pavojus jos gyvybei (BK 144 str.)*. Skirdamas galutinę subendrintą bausmę už šių nusikalstamų veikų padarymą, teismas bausmes bendrino vadovaudamasis LR BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punktu, kas leidžia teigti, kad teismas abi nusikalstamas veikas traktavo kaip sudarančias idealią nusikalstamų veikų sutaptį¹⁴³. Tačiau kitaip iš esmės analogišką situaciją įvertino Kauno apygardos teismas, nagrinėdamas baudžiamąją bylą Nr. 1A-112-48/07. Šioje byloje *I. Ž. nuteistas už tai, jog jis neteisėtai medžiodamas ir nešiodamas nenustatytą medžioklinį šautuvą, pažeidė Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 30 str. 5 p., 33 str. 1 p., 34 str. 2 p. bei Medžioklės taisyklių 60.2, 61, 64, 65, 74.3 punktų reikalavimus, ir to pasekoje neatsargiai padarė J. K. sunkų sveikatos sutrikdymą (LR BK 137 str. 3 d.). Be to, I. Ž. tuo pačiu metu ir toje pačioje vietoje dėl neatsargumo sunkiai sutrikdęs J. K. sveikatą, jam nepagelbėjo, nors turėjo galimybę suteikti pagalbą, t.y. neiškvietė medicinos pagalbos ir iš įvykio vietos pasišalino, kai grėsė pavojus nukentėjusiojo J. K. gyvybei (LR BK 144 str.)*. Skirdamas galutinę subendrintą bausmę už abi nusikalstamas veikas,

¹⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. kovo 24 d. „Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga“. Teismų praktika. 2009, Nr. 30.

¹⁴³ Vilniaus rajono apylinkės teismo 2011 m. birželio 22 d. nuosprendis baudžiamosiose byloje Nr. 1-238-298/2011.

teismas bausmes subendrino visiško sudėjimo būdu, kas leidžia konstatuoti, kad teismas I. Ž. padarytas nusikalstamas veikas įvertino kaip realią nusikalstamų veikų sutaptį¹⁴⁴.

Ir nors aukščiau pateiktose bylose teismai skirtingai vertino esant vieną ar kitą nusikalstamų veikų sutaptį, reikėtų sutikti su baudžiamosios teisės doktrinoje sutinkama nuomone, kad tokios situacijos neturėtų būti laikytinos idealia nusikalstamų veikų sutaptimi. Kaip pagrindinė to priežastis nurodoma, kad LR BK 144 straipsnyje numatyta veika yra padaroma neveikimu, o neveikimo atveju asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn ne už pareigą, o už jos nevykdymą turint galimybę tai padaryti¹⁴⁵. Todėl reikėtų pripažinti, kad ši nusikalstama veika, laiko atžvilgiu, yra padaroma vėliau – jau atlikus nusikalstamą veiką, sąlygojusią pareigos rūpintis ar padėti nukentėjusiajam atsiradimą ir yra laikytina savarankiška nuo pirmosios.

Taigi, apibendrinant šiame skyriuje išdėstyta, *darytina išvada, kad teismai įvairias nusikalstamų veikų daugeto teises situacijas vertina kaip sudarančias realią ar idealią nusikalstamų veikų sutaptį remdamiesi teismų praktika, tačiau neatsižvelgdami į doktrininių šių sutapčių aiškinimą ar vieningą jų požymių išskyrimą ir vertinimą. Dėl to, autoriaus nuomone, egzistuoja tikimybė, kad teismai iš esmės panašias teises situacijas vertina skirtingai, kas sudaro pagrindą preziumuoti, jog Lietuvos valstybė nesugeba užtikrinti konstitucinių nuostatų dėl visų asmenų lygybės prieš įstatymą ir teismą veikimo.*

2. Realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atirbojimo problemos ištakos ir galimi jos sprendimo būdai

Išnagrinėjus šiuolaikinę baudžiamosios teisės doktriną ir Lietuvos teismų praktiką, autoriaus nuomone, galima konstatuoti, kad *realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atirbojimo problemos priežastis yra formali ir galėtų būti įvardijama kaip idealios nusikalstamų veikų sutapties tinkamo identifikavimo problema*. Juk neginčytina, kad abi šios daugeto formos negali egzistuoti tuo pačiu metu, tų pačių nusikalstamų veikų atžvilgiu, todėl tarp padarytų nusikalstamų veikų teisingai nustačius esant/nesant idealią nusikalstamų veikų sutaptį, kartu išsispresėtų ir kitos daugeto formos buvimo klausimas. Žinoma, toks pagrindinės problemos

¹⁴⁴ Kauno apygardos teismo 2007 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-112-48/07.

¹⁴⁵ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010, P. 85.

įvardijimas pačios problemos neišsprendžia, tačiau neabejotinai nukreipia teisinga linkme, siekiant tinkamai suvokti problemos ištakas ir įvertinti jos sprendimo galimybes. *Idealios nusikalstamų veikų sutapties tinkamas identifikavimas, autoriaus nuomone, turėtų būti suprantamas kaip: 1) aiškus šių daugeto formų sudarančių požymių išskyrimas baudžiamosios teisės doktrinoje (ar baudžiamajame įstatyme); 2) vienodas šių požymių traktavimas sprendžiant daugeto teises situacijas teismų praktikoje.* Čia pirmasis ir tuo pačiu pirminis elementas yra siejamas su baudžiamosios teisės doktrina (ar baudžiamuoju įstatymu), o antrasis – kylantis iš pirmojo – su teismų praktika. Pagrindinė sąlyga – abu šie elementai turi tiesiogiai sąveikauti tarpusavyje. Atsižvelgiant į problemos prigimtį, ši sąlyga laikytina kaip pagrįsta ir logiška. Tačiau tai, kas pagrįsta ir logiška teoriniu lygmeniu, ne visuomet įgyvendinama praktiniu. Autoriaus nuomone, būtent tokia situacija yra susiklosčiusi nagrinėjamos problemos atžvilgiu.

Ankstesniuose šio darbo skyriuose pateikta idealios nusikalstamų veikų sutapties sampratos ir požymių doktrininė ir teisminė analizė, leidžia teigti, kad nei baudžiamosios teisės doktrinoje, nei teismų praktikoje, nėra vieningos idealios nusikalstamų veikų sutapties sampratos. Be to, priklausomai nuo autoriaus ar nagrinėjamos baudžiamosios bylos, išskiriami vis kiti šios sutapties požymiai. Taip pat neaišku, kuris iš elementų – baudžiamosios teisės doktrina ar teismų praktika, laikomas pirminiu. Autorius nuomone, dėl nepakankamai išsamaus baudžiamosios teisės doktrinos požiūrio į idealios nusikalstamų veikų sutapties požymius, teismai išskiria vis naujus šios sutapties doktrininius požymius „patikslinančius ir papildančius“ teisinius požymius ir jais vadovaujasi nagrinėdami konkrečias baudžiamąsias bylas. Tačiau, kaip jau minėta¹⁴⁶, pasitaiko atvejų, kai teismų naujai išskirti požymiai nors ir tinka konkrečios nagrinėjamos bylos argumentacijai, tačiau visiškai netinka ar net prieštarauja kitose baudžiamosiose bylose priimtiems sprendimams. Taip įsisukama į užburtą ratą – teismų praktika „detalيزuoja ir tikslina“ baudžiamosios teisės doktriną, o baudžiamosios teisės doktrina, siekdama pateisinti savo, kaip pirminio elemento paskirtį, jau suformuotą įvairiapusę teismų praktiką stengiasi įvilkti į racionalų doktrininį rūbą. Suprantama, kad tokia sistema pasmerkta dviprasmybėms, todėl yra atsisakytina arba koreguotina.

Jos atsisakyti būtų galima idealios nusikalstamų veikų sutapties vertinimą ir aiškinimą paliekant išimtinai tik teismų praktikai. Tokiu atveju, ar padarytos nusikalstamos veikos sudaro idealią ar realią nusikalstamų veikų sutaptį, būtų sprendžiama atsižvelgiant į ankstesnius

¹⁴⁶ Šio darbo II skyriaus 2 dalyje „Idealios nusikalstamų veikų sutapties požymiai“, P. 24-35.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimus bei šio teismo sprendimus nagrinėjant iš esmės analogiškas situacijas. Šis variantas, jį pasirinkus, leistų užtikrinti, kad iš esmės analogiškos nusikalstamos teisinės situacijos baudžiamuoju aspektu būtų vertinamos vienodai. Žemesnių teismų klaidos ar nukrypimai nuo jau suformuotos teismų praktikos, labai tikėtina, būtų ištaisyti aukštesnės instancijos teismų. Tuo pačiu, vertinant naujas nusikalstamų veikų daugeto situacijas, galutinį teisinį situacijos vertinimą taip pat pateiktų Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, taip užtikrindamas formuojamos praktikos nuoseklumą.

Ir nors pastarasis modelis labiau tiktų teisinio precedento sistemoje, o kontinentinėje teisinėje sistemoje jis formaliai negalimas, reikėtų pripažinti, kad Lietuvoje dabartinė idealios nusikalstamų veikų sutapties vertinimo ir aiškinimo situacija yra labai artima būtent šiam modeliui. Be to, ši situacija, autoriaus nuomone, yra ydinga ir dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos nuostatos dėl visų asmenų lygybės prieš įstatymą ir teismą, kuri, autoriaus nuomone, turėtų būti suvokiama kaip įpareigojimas Lietuvos teismams visada tinkamai ir objektyviai nustatyti esant vieną ar kitą sutaptį, neapsiribojant vienodu šių sutapčių traktavimu vertinant analogiškas nusikalstamas teisines situacijas.

Sekantis ir, autoriaus nuomone, teisingesnis nagrinėjamos problemos sprendimo būdas – idealios nusikalstamų veikų sutapties sampratą įtvirtinti baudžiamajame įstatyme ir ja vadovautis sprendžiant daugeto teisines situacijas. Kaip jau minėta, autoriaus nuomone, tiksliausiai nusakančia idealios nusikalstamų veikų sutapties esmę laikytina T. Girdenio pateikta idealios nusikalstamų veikų sutapties samprata, kurią šiek tiek patikslinus ideali nusikalstamų veikų sutaptis turėtų būti suvokiama kaip teisinė situacija, *kai įgyvendinant vienos nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, tais pačiais veiksmais ar neveikimu visiškai įgyvendinama ir kitos nusikalstamos veikos sudėtis*. Autoriaus nuomone, šios sampratos įtvirtinimas įstatyminiu lygmeniu nubrėžtų aiškią takoskyrą tarp idealios ir realios nusikalstamų veikų sutapčių ir taip padėtų teismams jas atriboti vertinant daugeto teisines situacijas. Suprantama, gali būti, kad šios idealios nusikalstamų veikų sutapties sampratos neatitiks kai kurie iki šiol baudžiamosiose bylose priimti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir kitų teismų sprendimai, tačiau tai nepaneigia pateiktos sampratos aktualumo.

Taigi, atsižvelgiant į šiame darbe išdėstytą, *siūlytina papildyti BK 63 straipsnį 11 dalimi, ją išdėstant taip:*

„11. Idealia nusikalstamų veikų sutaptimi laikomi atvejai, kai įgyvendinant vienos nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, tais pačiais veiksmais ar neveikimu visiškai įgyvendinama ir kitos nusikalstamos veikos sudėtis.“

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Formuluojant daugeto sampratą, autoriaus nuomone, yra būtina atsižvelgti į tai, kad daugeto teisinė situacija apima ir tuos atvejus, kuomet yra sprendžiamas klausimas dėl asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, kai asmuo padaro kelias nusikalstamas veikas, sudarančias idealią nusikalstamų veikų sutaptį, ir yra laikomas pirmą kartą padariusiu nusikalstamą veiką.

2. Nusikalstamų veikų daugetas turėtų būti suprantamas kaip tokia teisinė situacija, kai yra sprendžiamas klausimas dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo asmeniui arba jo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, už kelias nusikalstamas veikas, kurias jis padarė iki apkaltinamojo nuosprendžio už bent vieną iš jų priėmimo.

3. Apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties taisyklės idealios ir realios nusikalstamų veikų sutapčių atžvilgiu turi būti aiškinamos ir taikomos vienodai.

4. Didžiąja dalimi teisminis realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių sampratų aiškinimas yra susijęs su galiojančių baudžiamųjų įstatymų nuostatomis ir doktrininio sampratos aiškinimu, tačiau vienos aiškios ir visuotinai vartojamos realios ar idealios nusikalstamų veikų sutapties sampratos nėra nei doktrinoje, nei teismų praktikoje. Be to, teismų praktikoje pasitaiko ir klaidingų šių sampratų aiškinimo atvejų, kas laikytina ydinga teismų praktika ir nenuoseklumu.

5. Realią nusikalstamų veikų sutaptį siūlytina apibūdinti kaip teisinę situaciją, kuomet asmuo keliomis savarankiškais veikomis (pirmasis požymis) padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų (antrasis požymis).

6. Idealią nusikalstamų veikų sutaptį siūlytina apibūdinti kaip teisinę situaciją, kai įgyvendinant vienos nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, tais pačiais veiksmais ar neveikimu visiškai įgyvendinama ir kitos nusikalstamos veikos sudėtis.

7. Siūlytina atsisakyti nusikalstamų veikų sutapties prilyginimo nusikalstamų veikų daugeto institutui ir vieningai, baudžiamajam įstatyme, baudžiamosios teisės doktrinoje, ir teismų praktikoje, vartoti „nusikalstamų veikų daugeto“ ir jo formų – „nusikalstamų veikų sutapties“ ir „nusikalstamų veikų pakartotinumą“ terminus. Kartu pažymėtina, kad nekeičiant idealios ir realios nusikalstamų veikų sutapčių terminų čia siūlomais, ideali ir reali nusikalstamų veikų sutaptys ir doktrinoje ir teismų praktikoje turėtų būti įvardijamos taip, kaip viena jų

įvardinta baudžiamajame įstatyme – LR BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punkte, t.y. ideali, o ne idealioji nusikalstamų veikų sutaptis ir, atitinkamai, reali, o ne realioji nusikalstamų veikų sutaptis.

8. Nusikalstamų veikų daugeto formų požymiai turėtų būti vieningai aiškūs ir objektyviai patikrinami (įvertinami). Tik tokiu atveju būtų galima užtikrinti, kad šie požymiai visais atvejais bus naudojami teismo vidiniam įsitikinimui suformuoti, o ne jau suformuotam vidiniam įsitikinimui pagrįsti.

9. Teismai įvairias nusikalstamų veikų daugeto teisinės situacijas vertina kaip sudarančias realią ar idealią nusikalstamų veikų sutaptį remdamiesi teismų praktika, tačiau neatsižvelgdami į doktrininį šių sutapčių aiškinimą ar vieningą jų požymių išskyrimą ir vertinimą. Dėl to, autoriaus nuomone, egzistuoja tikimybė, kad teismai iš esmės panašias teisinės situacijas vertina skirtingai, kas sudaro pagrindą preziumuoti, jog Lietuvos valstybė nesugeba užtikrinti konstitucinių nuostatų dėl visų asmenų lygybės prieš įstatymą ir teismą veikimo.

10. Realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atribojimo problemos priežastis yra formali ir galėtų būti įvardijama kaip idealios nusikalstamų veikų sutapties tinkamo identifikavimo problema. Idealios nusikalstamų veikų sutapties tinkamas identifikavimas, autoriaus nuomone, turėtų būti suprantamas kaip: 1) aiškus šią daugeto formą sudarančių požymių išskyrimas baudžiamosios teisės doktrinoje (ar baudžiamajame įstatyme); 2) vienodas šių požymių traktavimas sprendžiant daugeto teisinės situacijas teismų praktikoje.

11. Idealios nusikalstamų veikų sampratos įtvirtinimas įstatyminiu lygmeniu nubrėžtą aiškią takoskyrą tarp idealios ir realios nusikalstamų veikų sutapčių ir taip padėtų teismams jas atriboti vertinant daugeto teisinės situacijas. Atsižvelgiant į tai, siūlytina papildyti BK 63 straipsnį 11 dalimi, ją išdėstant taip:

„11. Idealia nusikalstamų veikų sutaptimi laikomi atvejai, kai įgyvendinant vienos nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, tais pačiais veiksmais ar neveikimu visiškai įgyvendinama ir kitos nusikalstamos veikos sudėtis.“.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios, 1961, Nr. 18-147.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
4. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas // Valstybės žinios, 1994, Nr. 46-851.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas // Valstybės žinios, 1995, Nr. 36-887.

Mokslinė literatūra:

6. Abramavičius A., Drakšienė A., Nocius J., Pavilionis V., Prapiestis J., Stasiulis D., Švedas G. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 3-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003.
7. Drakšienė A., Drakšas R. Nepilnamečių baudžiamoji atsakomybė. Vadovėlis. Antroji pataisyta ir papildyta laida. Vilnius: Eugrimas, 2008.
8. Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugeto samprata: Teorinės ir praktinės problemos. Socialinių mokslų studijos. 2009, 4(4): 141–157.
9. Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010.
10. Klimka A. Nusikaltimų kvalifikavimas. Vilnius, 1970.
11. Makelis R. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų įtaka bausmės skyrimui / Baudžiamosios teisės magistro darbas. Vadovas doc. E. Bieliūnas. Vilnius: Vilniaus universitetas, Teisės fakultetas, 2009.
12. Nevera A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei // Jurisprudencija. LTU mokslo darbai. 2003, 45(37).
13. Nevera A. Nusikalstamų veikų idealiosios bei realiosios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos // Jurisprudencija. Mykolo Romerio universitetas. Mokslo darbai. 2006, 7(85), P. 25.
14. Pavilionis V.; Bieliūnas E. Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugtui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai. Vilnius, 1984.

15. Piesliakas V. Baudžiamųjų įstatymų principinės nuostatos ir jų įgyvendinimas naujame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. Habilitacinis darbas: socialiniai mokslai, teisė (6F). Vilnius 1995.
16. Piesliakas V. Nusikaltimų daugetas ir jo baudžiamojo teisinio vertinimo probleminiai klausimai. Kriminalinė justicija. Lietuvos policijos akademijos mokslo darbai. 1996, 5.
17. Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2006.
18. Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008.
19. Stankevičius V. Baudžiamoji teisė. Paskaitos. Kaunas, 1925.
20. Wessels J. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra. Vilnius: Eugrimas, 2003.

Teismų praktika:

21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas su pakeitimais, padarytais 1999 m. birželio 18 d., „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 ir 275 str.)“. Teismų praktika. 1998, Nr. 10 ir 11.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1999 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. 18 „Dėl teismų praktikos nužudymų bylose“. Teismų praktika. 1999, Nr. 11.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“. Teismų praktika. 2004, Nr. 20.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“. Teismų praktika. 2004, Nr. 21.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika. 2004, Nr. 22.

26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika. 2005, Nr. 23.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 55 „Dėl teismų praktikos nusikalstamų veikų finansų sistemai baudžiamosiose bylose (BK 214, 215, 219, 220, 221, 222, 223 straipsniai)“. Teismų praktika. 2006, Nr. 24.
28. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. sausio 4 d. „Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga“. Teismų praktika. 2007, Nr. 26.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. vasario 22 d. „Teismų praktikos nusikalstamo susivienijimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga“. Teismų praktika. 2007, Nr. 26.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. vasario 15 d. „Teismų praktika taikant bausmių vykdymo atidėjimą apžvalga (BK 75 ir 92 straipsniai)“. Teismų praktika. 2008, Nr. 28.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. kovo 24 d. „Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga“. Teismų praktika. 2009, Nr. 30.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2005.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2005.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-513/2005.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-516/2005.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-643/2005.

37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-667/2005.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-673/2005.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-401/2006.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-410/2006.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-437/2006.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2006.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585/2006.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-632/2006.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115/2007.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-354/2007.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-417/2007.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-647/2007.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2007.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2008 m. gegužės 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-85/2008.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2009.

52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-226/2009.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285/2009.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-412/2009.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-16/2010.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-267/2010.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-593/2010.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-106/2011.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-158/2011.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280/2011.
62. Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-144/2008.
63. Kauno apygardos teismo 2007 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-112-48/07.
64. Klaipėdos apygardos teismo 2007 m. gruodžio 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-50-113/2007.
65. Klaipėdos apygardos teismo 2008 m. gruodžio 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-462-462/2008.
66. Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-294-149/2010.

67. Vilniaus rajono apylinkės teismo 2011 m. birželio 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-238-298/2011.

Vainys V. Nusikalstamų veikų realios ir idealios sutapties atirbojimo problemos teorijoje ir teismų praktikoje / Baudžiamosios teisės ir kriminologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovas – doc. dr. L. Pakštaitis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2011.

ANOTACIJA

Magistro baigiamojo darbo tikslas – išanalizuoti, įvertinti ir apibendrinti Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje vyraujančias nusikalstamų veikų daugeto ir jo formų – realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių – sampratas, požymius, sutapčių tarpusavio atirbojimo kriterijus bei jų praktinį taikymą Lietuvos teismų praktikoje. Pirmame šio darbo skyriuje nagrinėjama reali ir ideali nusikalstamų veikų sutaptys kaip nusikalstamų veikų daugeto formos. Antrame skyriuje aptariami realios ir idealios nusikalstamų veikų požymiai. Trečias skyrius skiriamas realios ir idealios nusikalstamų veikų atirbojimo problemoms nagrinėti ir galimiems jų sprendimo būdams pateikti.

Pagrindinės sąvokos: nusikalstamų veikų daugetas, reali nusikalstamų veikų sutaptis, ideali nusikalstamų veikų sutaptis.

Vainys V. Problems of delimitation of real and ideal coincidence of criminal acts in theory and practice of the courts / Final Master Thesis of Criminal Law and Criminology. Supervisor – assoc. prof. dr. L. Pakštaitis. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, 2011.

ANNOTATION

The aim of the master's thesis is to analyze, evaluate and summarize concepts and attributes of multiple offenses and their forms – the so called *real and ideal coincidence of criminal acts* – prevailing in the doctrine of criminal law of Lithuania and court practice. Criteria for delimitation of coinciding criminal acts and their practical application are the core of the scientific discussion. The first chapter of this thesis presents the analysis of the real and ideal coincidence of criminal acts as the forms of multiple offenses, the second chapter discusses attributes of real and ideal coincidence of criminal acts, while the third chapter discusses problems of delimitation of real and ideal coincidence of criminal acts and presents possible solutions to these problems.

Key words: multiple offenses, ideal coincidence of criminal acts, real coincidence of criminal acts.

Vainys V. Nusikalstamų veikų realios ir idealios sutapties atribojimo problemos teorijoje ir teismų praktikoje / Baudžiamosios teisės ir kriminologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovas – doc. dr. L. Pakštaitis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2011.

SANTRAUKA

Šiame magistro baigiamajame darbe nusikalstamų veikų daugeto formų – realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių atribojimo problema nagrinėjama iš daugeto, kaip kvalifikavimo atžvilgiu jau įvertintos teisinės situacijos pozicijos. Nusikalstamų veikų daugetą atribojus nuo pavienės nusikalstamos veikos, sekantis, ir nemažiau svarbus žingsnis – teisingai nustatyti, kokią daugeto formą tarpusavyje sudaro kaltininko padarytos kelios nusikalstamos veikos. Trumpai apžvelgus tokio atribojimo praktinę reikšmę, darbe didžiausias dėmesys skiriamas Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje vyraujančių realios ir idealios nusikalstamų veikų sutapčių sampratų ir požymių analizei, jų išskyrimo pagrįstumo ir teismų sprendimų nuoseklumo vertinimui. Baigiamojoje darbo dalyje pateikiamos išvados ir pasiūlymai, kurie galimai padėtų nubrėžti aiškesnę takoskyrą tarp idealios ir realios nusikalstamų veikų sutapčių, taip padedant šias sutaptis atriboti vieną nuo kitos.

Vainys V. Problems of delimitation of real and ideal coincidence of criminal acts in theory and practice of the courts / Final Master Thesis of Criminal Law and Criminology. Supervisor – assoc. prof. dr. L. Pakštaitis. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, 2011.

SUMMARY

The master's thesis presents thorough analysis of the problem of delimitation of forms of multiple offenses in the criminal law of Lithuania. The so called *real and ideal coincidences of criminal acts* are analyzed. The problem of multiple offenses prevails in many criminal cases however theoretical and practical variations on the estimation of such usually occur thus determining different judgments.

The author presents the most relevant definitions of forms of multiple offenses in the theory of criminal law on the basis of analysis of concepts and attributes of *real and ideal coincidence of criminal acts* prevailing in Lithuanian criminal law in the historical context of regulations of the Criminal Code. On the basis of theoretical findings and consistent analysis of numerous criminal cases of different courts of Lithuania the author establishes unanimous ground for the most suitable definitions of the *real and ideal coincidences of criminal acts*. Such definitions that would enable law enforcement and courts in deciding cases properly are an important part of the thesis. The analysis leads to the strong opinion that after delimitation of multiple offenses from single criminal act, the next important step is to correctly determine the form of multiple offenses carried out. Various situations within court rulings are discussed with regard to proper qualification, as the establishment of the most suitable legal estimation.

The first chapter of this thesis presents analysis of *real and ideal coincidence of criminal acts* as the forms of multiple offenses. The second chapter discusses significant attributes of *real and ideal coincidence of criminal acts*. The third chapter presents the analysis of problems of delimitation coincidences of criminal acts and suggests possible solutions to them. Conclusions and suggestions which are likely to draw a clearer distinction between *ideal and real coincidence of criminal acts* finalize the thesis. Suggestions for the lawmaker are also presented in the form of possible wording of the article of the Criminal Code.